

dr Katarzyna Chajbos-Walczak i dr Zofia Małkowicz

BADANIE ŚRODOWISKA OSÓB ZAJMUJĄCYCH SIĘ SZTUKĄ DLA DZIECI I MŁODZIEŻY:

sztuki performatywne

literatura

data opracowania raportu:

17 czerwca 2024

Wprowadzenie

Głównym celem przeprowadzonego przez nas badania było **poznanie specyfiki środowiska osób zajmujących się sztuką dla dzieci i młodzieży w dwóch obszarach – sztuk performatywnych oraz literatury**. Wspólnie z zespołem Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu chcieliśmy znaleźć odpowiedzi na poniższe pytania:

- Jakie cechy szczególne ma środowisko osób zajmujących się sztuką dla dzieci i młodzieży?
- Czy i w jaki sposób sztuki performatywne różnią się od literatury?
- Co sprawia, że osoby zajmujące się sztuką dla dzieci i młodzieży realizują swoją pracę? Jakie mają motywacje, co je napędza?
- Jakie utarte przekonania (klisze) dotyczące sztuki dla dzieci i młodzieży są najbardziej rozpowszechnione w tym środowisku?
- Jakie bariery i wyzwania w pracy w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży widzą osoby badane?
- Z jakimi grupami odbiorczymi pracują na co dzień?
- Co interesuje osoby badane? W jakich obszarach chcą pogłębiać swoją wiedzę?

Punktem wyjścia była zrealizowana wspólnie z Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu w 2023 roku diagnoza potrzeb osób związanych z branżą sztuki dla młodego odbiorcy. Staraliśmy się wtedy poznać zarówno konkretne preferencje, jak i wymagania związane z uczestnictwem w wydarzeniach dedykowanych osobom z branży, a także zrozumieć, jakie motywacje do rozwoju zawodowego im towarzyszą. Badanie realizowałyśmy w oparciu o dwie metody ilościowe oraz jakościowe: 1) badanie ankietowe internetowe oraz papierowe (CAWI oraz PAPI, w sumie n=97); 2) indywidualne wywiady pogłębione (n=12). **Zebrane wyniki pozwoliły nam uzyskać szereg interesujących obserwacji, które posłużyły nam do zaprojektowania opisanego tutaj badania.**

W niniejszym raporcie opisujemy wyniki internetowego badania ankietowego (CAWI; n=399), które przeprowadziłyśmy w maju 2024 roku. Kwestionariusz powstał w oparciu o wyniki badań z 2023 roku i był konsultowany w bliskiej współpracy z Joanną Żygowską, Anną Czernow i Agatą Chwirot. Zawierał w sumie 21 pytań, gdzie prawie wszystkie to pytania zamknięte (jednokrotnego

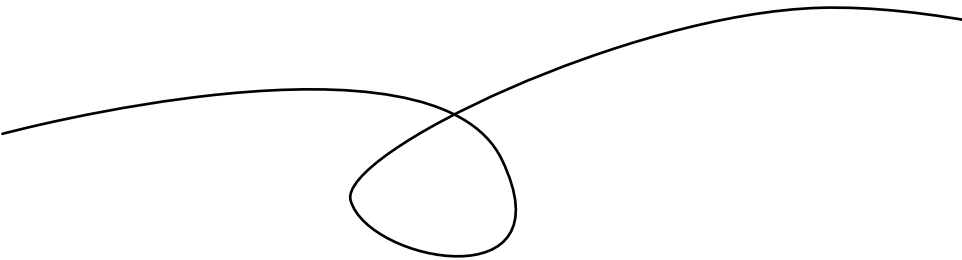
i wielokrotnego wyboru oraz numeryczne), a jedno to pytanie otwarte. Ze względu na to, że zdefiniowana przez nas grupa badawcza jest stosunkowo niszowa, wymagało to od nas sprofilowanej dystrybucji ankiety, na którą składały się następujące działania realizowane przez zespół CSD:

- wysyłka ankiety bezpośrednio do osób znanych związanych ze sztuką dla dzieci i młodzieży (znajomi, portale społecznościowe) z prośbą o dalszą rozsyłkę w ich zespołach;
- indywidualne wiadomości do pisarek i pisarzy, redaktorek i redaktorów, wydawczyń i wydawców, tłumaczy i tłumaczek, promoterek i promotorów czytelnictwa, bibliotekarzy i bibliotekarek, osób piszących o literaturze, badaczy i badaczek, ilustratorów i ilustratorek, księgarzy i księgarek.
- publikacja informacji w mediach społecznościowych (prywatne profile osób zaangażowanych w projekt, grupy związane z teatrem i literaturą dla dzieci i młodzieży; prośba o udostępnienie na stronach Lato w teatrze, Polskiej Sekcji IBBY);
- informacje w aktualnościach na stronach www.csdpoznan.pl, www.biennaleludzicka.pl, www.nowesztuki.pl;
- dwa newslettery do branży;
- wysyłka do teatrów instytucjonalnych;
- wysyłka przez Stowarzyszenie Dyrektorów i Dyrektorek Samorządowych Instytucji Kultury, Stowarzyszenie Dyrektorów Teatrów oraz Stowarzyszenie Pedagogów Teatru.

Tak szeroko zakrojone i zdywersyfikowane działania realizowane na przestrzeni 2,5 tygodnia pozwoliły uzyskać wysoką próbę w badaniu, tj. $n=399$.

W niniejszym raporcie przedstawiamy **bezpośrednią analizę danych zebranych w badaniu ankietowym**. Pokazujemy, **w jaki sposób wyniki kształtują się dla ogółu badanych**, a także **jakie różnice ujawniają się, gdy przyglądamy się im z perspektywy różnorodnych zmiennych**, np. przynależności do literatury lub sztuk performatywnych, stażu pracy czy płci osób badanych.

Podstawowe informacje demograficzne o osobach badanych

Płeć

W grupie ankietowanych, podobnie jak w grupie osób zajmujących się sztuką dla dzieci i młodzieży w ogóle, **dominowały kobiety: było ich aż 81%**. Mężczyźni stanowili prawie 17% ogółu badanych. Odpowiedzi odmówiło 8 osób (2%), jedna wybrała opcję „inna odpowiedź”.

Jaka jest Twoja płeć?		
	Częstość	Procent
kobieta	323	81,0
mężczyzna	67	16,8
inna odpowiedź	1	0,3
wolę nie odpowiadać	8	2,0
Ogółem	399	100,0

Tabela 1; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Wiek

Ile masz lat?	
Średnia	44.29
Odchylenie standardowe	10.130
Mediana	43.50
Minimum	21
Maksimum	75

Tabela 2; n=399; braki danych=1; pytanie otwarte numeryczne

Średni wiek osób, które wzięły udział w ankiecie, to 44 lata. Najmłodsza osoba, która wzięła udział w badaniu, ma 21 lat, a najstarsza 75. Jeśli przyjrzymy się grupom wiekowym w tabeli poniżej, zauważymy, że te najliczniejsze (liczące więcej niż 40 osób) rozpoczynają się od 31, a kończą na 55 latach. W ankiecie wzięły zatem udział przede wszystkim osoby, które mają już pewne doświadczenie zawodowe (więcej na ten temat piszemy przy analizie długości stażu pracy). **Najliczniej reprezentowaną grupą wiekową była ta między 36 a 40 lat – stanowiła 19,5% wszystkich badanych.** Podobnie liczna (18,5%) była kolejna grupa – między 41 a 45 lat. W badaniu wzięły udział tylko 4 osoby w wieku studenckim, a osoby w wieku emerytalnym stanowiły poniżej 10% wszystkich.

Ile masz lat?		
	Częstość	Procent
18-24	4	1,0
25-30	20	5,0
31-35	60	15,0
36-40	78	19,5
41-45	74	18,5
46-50	66	16,5
51-55	41	10,3
56-60	25	6,3
61+	30	7,5
brak danych	1	0,3
Ogółem	399	100,0

Tabela 3; n=399; pytanie otwarte numeryczne – odpowiedzi rekodowane

Miejsce zamieszkania

Gdzie mieszkają osoby, które wzięły udział w badaniu? Zdecydowanie najwięcej z nich zamieszkuje **województwo mazowieckie – aż 32%**. W drugiej kolejnością są to osoby z Wielkopolski (20%), a w trzeciej – z Dolnego Śląska (13,5%). **Wymienione trzy województwa razem obejmują aż 66% całej grupy ankietowanych.**

Wszystkie regiony Polski są reprezentowane w badaniu, choć aż połowa z nich jedynie przez 3% badanych (mniej liczna połowa województw zebrała w sumie jedynie 12% całej próby badawczej).

W jakim województwie mieszkasz?		
	Częstość	Procent
dolnośląskie	54	13,5
kujawsko-pomorskie	15	3,8

lubelskie	5	1,3
lubuskie	5	1,3
łódzkie	12	3,0
małopolskie	33	8,3
mazowieckie	127	31,8
opolskie	3	0,8
podkarpackie	5	1,3
podlaskie	6	1,5
pomorskie	17	4,3
śląskie	14	3,5
świętokrzyskie	4	1,0
warmińsko-mazurskie	7	1,8
wielkopolskie	81	20,3
zachodniopomorskie	11	2,8
Ogółem	399	100,0

Tabela 4; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Przyjrzyjmy się jeszcze wielkości miejscowości, w których mieszkają osoby ankietowane. **Ponad połowa z nich (55%) mieszka w dużych miastach liczących ponad pół miliona mieszkańców.** Wniosek ten nie zaskakuje – większość osób zajmujących się profesjonalnie sztuką dla dzieci i młodzieży ma okazję robić to w dużych instytucjach czy podmiotach kultury (w przypadku osób pracujących na etat) lub miastach, w których funkcjonują programy dofinansowujące taką działalność (w przypadku osób działających niezależnie lub współpracujących z organizacjami pozarządowymi). Ponadto osoby będące w sieci Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu zwykle pracują w dużych miastach. Pomimo zdecydowanej dominacji największych miast w badaniu znalazły się także osoby, które zamieszkują miejscowości do 100 tysięcy mieszkańców – częściej niż co czwarta osoba (28% wszystkich) mieszka w takim miejscu.

W jakiej miejscowości mieszkasz?		
	Częstość	Procent
poniżej 20 000 mieszkańców	56	14,0
21 000-100 000 mieszkańców	55	13,8
101 000-200 000 mieszkańców	38	9,5
201 000-500 000 mieszkańców	31	7,8
powyżej 500 000 mieszkańców	219	54,9
Ogółem	399	100,0

Tabela 5; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Podsumowując: podczas czytania dalszych wyników warto brać pod uwagę powyższą analizę i mieć świadomość, że odnoszą się one do osób zamieszkujących w większości duże miasta i wybrane regiony Polski.

Wykształcenie

Jakie jest Twoje wykształcenie?		
	Częstość	Procent
wyższe ze stopniem doktora, doktora habilitowanego lub profesora	62	15,5
wyższe magisterskie	290	72,7
wyższe licencjackie	35	8,8
średnie	11	2,8
zawodowe	1	0,3
Ogółem	399	100,0

Tabela 6; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Wykształcenie ankietowanych jest bardzo wysokie. Zdecydowana większość – prawie 73% badanych – zadeklarowała wyższy (magisterski) poziom wykształcenia. **Aż 15,5% wszystkich osób zadeklarowało, że ma wykształcenie wyższe ze stopniem doktora lub wyżej.** Oznacza to, że **ponad 88% badanych ma przynajmniej wyższe wykształcenie:** jest to zatem wysoko wykształcona, profesjonalna grupa.

35 osób, czyli prawie 9% całej grupy badawczej, ma wykształcenie licencjackie, część z nich to osoby wciąż studiujące lub te, które nie zdecydowały jeszcze, jaką specjalizację (magisterium) chcą wybrać.

Jaki jest kierunek Twojego wykształcenia?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
humanistyczne	293	75,1%
społeczne	53	13,6%
artystyczne	146	37,4%
ściśle, przyrodnicze	12	3,1%
inżynieryjno-techniczne	6	1,5%
medyczne	5	1,3%
teologiczne	6	1,5%
Ogółem	521	133,6%

Tabela 7; n=390; pytanie wielokrotnego wyboru

Odpowiadając na pytanie o kierunek wykształcenia, osoby badane mogły wybrać więcej niż jedną opcję. Wiele osób skorzystało z tej możliwości (średnio 7-8 osób na 10 wybrało dwa kierunki) – dowiadujemy się zatem, że **ankietowani i ankietowane są nie tylko wysoko wykształceni i wykształcone, ale także mają wielokierunkowe, złożone wykształcenie.**

Najwięcej osób ma wykształcenie humanistyczne – w całej próbie to aż 75%. Jest to kierunek najliczniej wybierany niezależnie od dziedziny (dziedzin), do których przypisały się osoby badane. Ponad 37% badanych ma wykształcenie artystyczne. Tę odpowiedź trzy razy częściej niż osoby z literatury wybierały osoby związane ze sztukami performatywnymi. Trzecim w kolejności popularności kierunkiem wykształcenia **był kierunek społeczny – zadeklarowany przez prawie 14% badanych.**

Miejsce pracy

Pierwszą obserwacją z analizy odpowiedzi na pytanie o miejsce pracy ankietowanych jest fakt, że – uśredniając – **osoby badane mają zróżnicowane miejsca i tryby pracy.** Średnio każda z nich wybrała dwie odpowiedzi. Musi to w znaczący sposób wpływać na ich codzienność i doświadczenia związane z wykonywanymi obowiązkami. W dalszej części raportu piszemy, że wiąże się to z koniecznością łączenia różnych zakresów działań (związanych jednocześnie np. z produkcją, finansami, działaniami twórczymi) i często wynika z faktu, że finansowanie sztuki dla dzieci i młodzieży jest na tyle niskie, że zmusza osoby z nią związane do poszukiwania więcej niż jednego źródła przychodów.

Najwięcej osób (40% wszystkich badanych), które wzięły udział w badaniu, na co dzień pracuje w publicznej instytucji kultury. Prawie co trzecia osoba pracuje niezależnie, a kolejne 23% w publicznej placówce edukacyjnej. Stosunkowo dużo osób wskazało także na pracę w: organizacji pozarządowej (17,5%), we własnej działalności gospodarczej (12,5%) czy w prywatnej firmie jako pracownik lub pracowniczka (9%). Mniej popularne odpowiedzi odnosiły się do pracy w prywatnej placówce edukacyjnej (4%) oraz studiowania (2,5%).

Osoby, które wybrały „inną odpowiedź”, najczęściej pracują na uczelni. Zdarzały się także wskazania na pracę w mediach, prywatnych podmiotach kultury lub informacja o przebywaniu na emeryturze.

Gdzie na co dzień pracujesz?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
publiczna placówka edukacyjna	90	22,6%
prywatna placówka edukacyjna	17	4,3%
publiczna instytucja kultury	161	40,4%

organizacja pozarządowa	70	17,5%
w prywatnej firmie jako pracownik	37	9,3%
freelance (umowy o dzieło, zlecenia)	130	32,6%
własna działalność gospodarcza	50	12,5%
studiuję	10	2,5%
inne miejsce – jakie?	19	4,8%
Ogółem	584	146,4%

Tabela 8; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Przeanalizujemy, gdzie pracują poszczególne osoby, kiedy przyjrzymy się przypisanym im dziedzinom sztuki, którymi na co dzień się zajmują.

Osoby pracujące wyłącznie w dziedzinie literatury:

- mają bardzo zróżnicowane miejsca pracy; podobna liczba osób pracuje niezależnie (27%), w publicznej placówce edukacyjnej (25%) oraz w publicznej instytucji kultury (20%);
- statystycznie rzadziej niż inni pracują w publicznych instytucjach kultury (20% do 40% w całej próbie);
- zdecydowanie częściej niż inni pracują w prywatnych firmach jako pracownicy i pracowniczki (osoby związane z literaturą stanowią aż 84% wszystkich pracujących w prywatnych firmach na stanowisku pracownika lub pracowniczki).

Osoby pracujące wyłącznie w dziedzinie sztuk performatywnych:

- w większości (aż 64%) pracują w publicznych instytucjach kultury;
- rzadziej niż inni pracują w publicznych placówkach edukacyjnych (udział mniejszy o 10%).

Osoby pracujące zarówno w dziedzinie literatury, jak i sztuk performatywnych:

- statystycznie częściej (o 10%) niż inni pracują w publicznych placówkach edukacyjnych;
- statystycznie częściej (o 8%) niż inni pracują niezależnie.

Przynależność do dziedziny sztuki

Ze względu na to, że jednym z głównych celów badania było zrozumienie charakterystyki środowisk osób zajmujących się sztuką dla dzieci – z wyodrębnieniem sztuk performatywnych i literatury – pierwsze pytanie w całej ankiecie dotyczyło przynależności do tak zdefiniowanych obszarów. Pytanie o deklarowaną tożsamość w kontekście pola sztuki może być paradoksalnie problematyczne dla respondentów, szczególnie jeśli weźmiemy pod uwagę specyfikę współczesnej sztuki, gdzie rozgraniczenia pomiędzy pojedynczymi dziedzinami coraz częściej się zacierają. Dlatego zdecydowaliśmy się założyć, że będzie istniała grupa osób, deklarująca przynależność do obu pól, a także że będą osoby, dla których pojęcia „sztuki performatywne” i „literatura” będą wymagały doprecyzowania. Z tego powodu odpowiedziami na pytanie: „Czy główną dziedziną Twojej pracy są sztuki performatywne lub literatura?” były kolejno: 1) nie [ta opcja filtrowała udział w ankiecie]; 2) tak, sztuki performatywne (w tym teatr, taniec); 3) tak, literatura (w tym tekst, ilustracja, książka); 4) tak, zarówno sztuki performatywne, jak i literatura.

Czy główną dziedziną Twojej pracy są sztuki performatywne lub literatura?		
	Częstość	Procent
tak, sztuki performatywne (w tym teatr, taniec)	137	34,3
tak, literatura (w tym tekst, ilustracja, książka)	192	48,1
tak, zarówno sztuki performatywne, jak i literatura	70	17,5
Ogółem	399	100,0

Tabela 9; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Prawie połowa osób biorących udział w badaniu wskazała na przynależność do literatury (48,12%; n=192). Na sztuki performatywne wskazała ponad jedna trzecia badanych (34,34%; n=137), a mniej niż jedna piąta (17,54%; n=70 osób) przypisała się do obu dziedzin. W dalszej analizie wyników często posługujemy się zmienną deklarowanej przynależności do dziedziny sztuki, żeby poszukiwać obserwacji charakterystycznych dla każdej z tych grup.

W odniesieniu do deklaracji przynależności do dziedziny sztuki interesowała nas również otwartość w praktyce na współpracę z innymi dziedzinami. Dlatego pytałyśmy badanych i badane o to,

czy pracują także w obrębie innych dziedzin sztuki. W ogólnej populacji ankietowanych odpowiedzi rozkładają się prawie po połowie. Twierdząco odpowiedziało 46,37%, a odpowiedzi negatywnej udzieliło 53,63%.

Czy pracujesz także z innymi dziedzinami sztuki?		
	Częstość	Procent
tak	185	46,4
nie, pracuję tylko w obrębie mojej podstawowej dziedziny	214	53,6
Ogółem	399	100,0

Tabela 10; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Czy przynależność do podstawowej dziedziny sztuki jest zmienną istotną dla interdyscyplinarności? Pierwszą wybijającą się różnicą jest niższy udział odpowiedzi twierdzącej (tak: 35,4%) w literaturze, w porównaniu ze sztukami performatywnymi (tak: 56,2%) oraz odpowiedziami osób identyfikujących się z obiema dziedzinami (tak: 57,1%). Taka obserwacja może wskazywać na większą otwartość na wymianę i współpracę po stronie osób związanych ze sztukami performatywnymi oraz mniejszą potrzebę interdyscyplinarności po stronie literatury (będziemy do tego wątku powracać w kolejnych partiach analizy). Ciekawi jednak, że osoby związane z obydwoma obszarami (czyli w pewien sposób pracujące na pograniczu dziedzin) udzieliły odpowiedzi w sposób zbliżony właśnie do sztuk performatywnych, a nie – na przykład – diametralnie wskazujący na większą interdyscyplinarność.

Czy pracujesz także z innymi dziedzinami sztuki?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
tak	56,2	35,4	57,1
nie	43,8	64,6	42,9
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Tabela 11; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

Pełnione funkcje

Sztuki performatywne

Przyjrzyjmy się, jaką funkcję w swojej pracy pełnią na co dzień osoby, które wzięły udział w badaniu. W pierwszej kolejności przeanalizujemy odpowiedzi tych ankietowanych, którzy i które jako główną dziedzinę swojej pracy wskazali i wskazały sztuki performatywne. Osoby badane mogły wybrać więcej niż jedną odpowiedź – średnio każda osoba zaznaczyła między dwie a trzy odpowiedzi.

Największą grupą okazała się grupa pedagogów i pedagożek teatru – wskazało na nią ponad 38% badanych związanych ze sztukami performatywnymi. Taki wniosek nie jest zaskoczeniem: ta grupa zawodowa jest bardzo zaangażowana i zintegrowana, chętnie także poszukuje możliwości pozyskania nowej wiedzy, na przykład w ramach czytania tekstu na temat opracowanych wyników ankiety, w której stosunkowo chętnie wzięli i wzięły udział. Nie bez znaczenia pozostaje także fakt, że w bliskiej sieci kontaktów Centrum Sztuki Dziecka w Poznaniu znajduje się wiele osób pracujących jako pedagodzy i pedagożki teatru. Kolejna grupa to **reżyserzy i reżyserki – ten zawód wskazywała prawie co trzecia osoba.** Na trzecim w miejscu znaleźli się **aktorzy i aktorki (24%).** Inne funkcje zostały przedstawione w tabeli poniżej. Pomijając studentów i studentki (1,4%), najmniej licznie reprezentowane role to: kompozytorzy i kompozytorki (2,4%), tłumacze i tłumaczki dramatów (2,9%), a także krytycy i krytyczki oraz osoby pracujące na stanowiskach administracyjnych (po 5,3%).

Warto zauważyć, że **zróżnicowanie ról zawodowych jest bardzo duże** – żadna z zaproponowanych w ankiecie kategorii nie pozostała niewykorzystana (każda funkcja została zaznaczona przez przynajmniej 5 osób). Wśród wskazań na inne funkcje znaleźli się m.in. nauczyciele i nauczycielki, bibliotekarze i bibliotekarki.

Zaznacz, jaką funkcję pełnisz w swojej pracy w obszarze sztuk performatywnych dla dzieci i młodzieży		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
dyrektor/dyrektorka teatru	25	12,1%
dramatopisarz/dramatopisarka	41	19,8%
reżyser/reżyserka	62	30,0%
scenograf/scenografka	21	10,1%

kompozytor/kompozytorka	5	2,4%
choreograf/choreografka	18	8,7%
aktor/aktorka	50	24,2%
tancerz/tancerka	12	5,8%
performer/performerka	26	12,6%
krytyk/krytyczka	11	5,3%
badacz/badaczka	18	8,7%
pedagog/pedagożka	79	38,2%
odpowiadam za promocję	35	16,9%
organizator/organizatorka widowni	15	7,2%
tłumacz/tłumaczka dramatów	6	2,9%
kurator/kuratorka	22	10,6%
producent/producentka	36	17,4%
pracownik/pracowniczka działu technicznego	11	5,3%
pracownik/pracowniczka administracji i/lub księgowości	6	2,9%
student/studentka	3	1,4%
inna	24	11,6%
Ogółem	526	254,1%

Tabela 12; n=207; pytanie wielokrotnego wyboru

Kiedy przyjrzymy się, jak odpowiadały na to pytanie osoby badane, dzieląc ich głosy zgodnie z zadeklarowaną płcią, zauważymy dwie ciekawe zależności. Po pierwsze, aż **52,5% wszystkich mężczyzn, którzy wzięli udział w badaniu, to reżyserzy**. Po drugie, **42,5% tej grupy to dramatopisarze** (ankietowani zaznaczali więcej niż jedną odpowiedź). Inne odpowiedzi nie były wybierane tak licznie. Pomimo sfeminizowanego pola sztuki dla dzieci i młodzieży **mężczyźni także w tym obszarze najczęściej wybierają role twórcze, artystyczne, które mają najwyższy symboliczny status w polu sztuki w ogóle**.

Literatura

Zróznicowanie ról zawodowych w grupie osób przypisanych do literatury jest mniejsze niż w powyższej grupie osób związanych ze sztukami performatywnymi. Osoby zaznaczały średnio półtorej odpowiedzi – czyli około dwa razy mniej niż badani i badane związani i związane ze sztukami performatywnymi. Taki wynik pokazuje, że **codzienna praca w dziedzinie literatury dla dzieci i młodzieży wymaga łączenia mniejszej liczby zadań niż w teatrze czy tańcu**.

Najliczniej reprezentowaną grupą zawodową była grupa **pisarzy i pisarek – wskazało na nią prawie 27% osób**. Co piąta osoba spośród tych zajmujących się literaturą określiła siebie jako

promotora lub promotorkę czytelnictwa. Podobnie liczne były grupy osób piszących o książkach dla dzieci i młodzieży (16,3%) oraz badaczy i badaczek (15,5%). Poza studentami (stanowiącymi 1,5% grupy osób z literatury) najmniej licznymi grupami zawodowymi były osoby pracujące w księgarniach oraz na stanowiskach administracyjnych (po 2,3%).

W odpowiedziach z kategorii „inne”, podobnie jak w przypadku sztuk performatywnych, pojawiają się osoby pracujące w szkołach i bibliotekach.

Zaznacz, jaką funkcję pełnisz w swojej pracy w obszarze literatury dla dzieci i młodzieży		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
pisarz/pisarka	71	26,9%
redaktor/redaktorka	34	12,9%
prowadzę wydawnictwo	15	5,7%
odpowiadam za promocję w wydawnictwie	16	6,1%
tłumacz/tłumaczka	17	6,4%
promotor/promotorka czytelnictwa	57	21,6%
bibliotekarz/bibliotekarka	33	12,5%
piszę o książkach dla dzieci i młodzieży	43	16,3%
badacz/badaczka	41	15,5%
ilustrator/ilustratorka	27	10,2%
księgarz/księgarka	6	2,3%
pracownik/pracowniczka administracji i/lub księgowości	6	2,3%
student/studentka	4	1,5%
inna	35	13,3%
Ogółem	405	153,4%

Tabela 13; n=264; pytanie wielokrotnego wyboru

Analiza odpowiedzi z uwzględnieniem podziału na płeć badanych pozwala zauważyć istotną różnicę w grupie osób zajmujących się pisaniem. W grupie mężczyzn znajduje się ich aż 51%, natomiast w grupie kobiet jedynie 22%. **Potwierdza to wcześniejszy wniosek o dużej reprezentacji mężczyzn w rolach najbardziej autonomicznych i twórczych.**

Staż pracy w obszarze sztuk dla dzieci i młodzieży

Pytaliśmy osoby badane o to, ile lat są związane z branżą sztuki dla dzieci i młodzieży. Średnia wskazana liczba lat to 16 (15,86), podczas gdy mediana wynosi 13. Pokazuje to, że **odpowiedzi w ankiecie udzielały osoby ze stosunkowo dużym doświadczeniem zawodowym**. Najkrótszy zadeklarowany staż pracy wynosił jeden rok, a najdłuższy 50 lat. Odchylenie standardowe wyników – czyli miara określająca przeciętne zróżnicowanie – wynosiło około 10 lat. Warto zwrócić uwagę, że kiedy porównamy długość stażu pracy z deklarowanym wiekiem, to widzimy niezaskakującą tendencję – osoby starsze pracują w branży sztuki dla dzieci i młodzieży dłużej, a te młodsze krócej.

Ile lat jesteś związany/związana z branżą sztuki dla dzieci i młodzieży?	
Średnia	15.86
Odchylenie standardowe	10.024
Mediana	13.00
Minimum	1
Maksimum	50

Tabela 14; n=399; pytanie otwarte numeryczne

Jak wyglądał rozkład odpowiedzi, jeśli przeanalizujemy je w ujęciu poszczególnych zakresów? **Dominującą grupę w badaniu stanowiły osoby o dużym doświadczeniu pracy – powyżej 10 lat.** Kiedy zsumujemy udział odpowiedzi dla grup 11-15 (21,8%), 16-20 (16,8%) oraz 20+ (23,6), uzyskamy wynik 62,2% – czyli zdecydowaną większość badanych. Aż jedną czwartą ankietowanych stanowiły osoby o stażu pracy 6-10 lat. Jeśli chodzi natomiast o osoby początkujące czy rozwijające swoje doświadczenie zawodowe (przedziały: 1-2 lata oraz 3-5 lat), stanowią one tylko 12,6% wszystkich badanych. **Oznacza to, że dominujący głos w badaniu miały osoby długotrwale związane ze środowiskami sztuk performatywnych i literatury.**

W dalszych częściach raportu przyjmujemy podział na szersze kategorie długości pracy (1-5; 6-10; 11-20; 20+), by uzyskać grupy o większych liczebnościach (ułatwiający analizę danych).

Ile lat jesteś związany/związana z branżą sztuki dla dzieci i młodzieży?		
Lata w branży	Częstość	Procent
1-2	13	3,3
3-5	37	9,3
6-10	101	25,3
11-15	87	21,8
16-20	67	16,8
20+	94	23,6
Ogółem	399	100,0

Tabela 15; n=399; pytanie otwarte numeryczne – odpowiedzi rekodowane

Praca w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży a praca w obszarze sztuki dla dorosłych odbiorców

Chciałyśmy się także dowiedzieć, na ile zajmowanie się sztuką dla dzieci i młodzieży jest zajęciem osobnym od zajmowania się sztuką dla dorosłych odbiorców. Ku naszemu zaskoczeniu **aż 77,9% badanych, czyli zdecydowana większość, wskazała, że albo aktualnie pracuje, albo w przeszłości pracowała również w obszarze sztuki dla dorosłych.**

Czy poza obszarem sztuki dla dzieci i młodzieży pracujesz lub pracowałeś/pracowałaś też w obszarze sztuki dla dorosłych odbiorców?		
	Częstość	Procent
tak	311	77,9
nie	88	22,1
Ogółem	399	100,0

Tabela 16; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru

Badanych i badane, którzy i które odpowiedzieli twierdząco w tym pytaniu (n=311), prosiłyśmy o odpowiedź na pytanie uszczegóławiające, gdzie możliwe były do wyboru 3 opcje. **Wśród tej grupy najliczniejsze były osoby, które aktualnie pracują zarówno w sztuce dla dzieci i młodzieży, jak i dla dorosłych odbiorców – aż 85,6%.** Druga deklaracja – „wcześniej pracowałem/pracowałam w sztuce dla dorosłych, ale dziś zajmuję się tylko tą dla dzieci i młodzieży” – uzyskała 12,8%, a trzecia – „wcześniej pracowałem/pracowałam w sztuce dla dzieci, ale teraz zajmuję się tylko tą dla dorosłych” – otrzymała zaledwie 1,6% wskazań. Co to może oznaczać? Widzimy tutaj dwie hipotezy warte dalszego pogłębiania w analizach. Po pierwsze może tak być, że sztuka dla dzieci i młodzieży jest niewystarczająco samodzielnie ukonstytuowana (mniejsza autonomia), a więc liczba instytucji czy też stanowisk dedykowanych stricte sztuce dla młodego odbiorcy może być mniejsza. Druga hipoteza odnosi się do percepcji tego, czy sztuka dla młodych odbiorców i sztuka dla dorosłych to dla osób badanych coś

odrębnego – pod względem samej twórczości. Być może rozgraniczenie na sztukę dla dzieci i młodzieży oraz dla dorosłych nie oddaje tego, w jaki sposób osoby badane postrzegają swoją działalność. Są to wątki, które warto dalej badać.

Zaznacz odpowiednią opcję		
	Częstość	Procent
wcześniej pracowałem/pracowałam w sztuce dla dorosłych, ale dziś zajmuję się tylko tą dla dzieci i młodzieży	40	12,8
wcześniej pracowałem/pracowałam w sztuce dla dzieci, ale teraz zajmuję się tylko tą dla dorosłych	5	1,6
pracuję zarówno w sztuce dla dzieci i młodzieży, jak i dorosłych	266	85,6
Ogółem	311	100,0

Tabela 17; n=311; pytanie jednokrotnego wyboru

Czy pozostałe zmienne mówią nam coś więcej o charakterystyce osób, które poza obszarem sztuki dla dzieci i młodzieży pracują lub pracowały w obszarze sztuki dla dorosłych odbiorców? Pierwsza różnica ujawnia się przy rozróżnieniu na przynależność do dziedziny sztuki: **badani i badane ze sztuk performatywnych (89,8%) oraz deklarujący przynależność do obu dziedzin (90%) zdecydowanie częściej niż osoby związane z literaturą (65,1%) zajmowały się sztuką dedykowaną zarówno młodemu, jak i dojrzałemu odbiorcy.** Można to interpretować tak, że pole literatury dla dzieci jest silniej ukonstytuowane od pola sztuk performatywnych dla dzieci – tzn. literatura ma bardziej niezależne obiegi, dedykowane instytucje oraz rynek. Oznacza to, że w **literaturze łatwiej jest zajmować się wyłącznie pracą na rzecz młodego odbiorcy.**

Czy poza obszarem sztuki dla dzieci i młodzieży pracujesz lub pracowałeś/pracowałaś też w obszarze sztuki dla dorosłych odbiorców?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
tak	89,8	65,1	90,0
nie	10,2	34,9	10,0
Ogółem	100,0	100,0	100,0

Tabela 18; n=399; pytanie jednokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

Druga zmienna, która różnicuje rozkład odpowiedzi, to interdyscyplinarność w pracy. Osoby, które deklarują działania w różnych dziedzinach sztuki, częściej wskazywały, że pracują w obszarze sztuki zarówno dla dorosłych, jak i młodych odbiorców (89,2%), niż osoby pracujące wyłącznie w obrębie swojej podstawowej dziedziny (68,2%). Oznacza to, że **interdyscyplinarność idzie w parze z pracą w sztuce dla obu grup odbiorców.** Inną zmienną, na którą warto zwrócić uwagę,

jest wiek – osoby młodsze (grupy 25-30 oraz 31-35), a także te najstarsze (60+) częściej niż pozostałe pracują w sztuce zarówno dla młodych, jak i dojrzałych odbiorców – wyniki były tutaj takie same, tj. 90% osób odpowiedziało twierdząco. Co ciekawe, poniższe zmienne nie wykazują w tym pytaniu istotnych statystycznie korelacji:

- długość stażu;
- płeć;
- rodzaj grupy ani wiek grupy, z którą pracują na co dzień.

Warto zastanowić się także, kim mogą być osoby, które pracują wyłącznie w obrębie sztuki dla dzieci i młodzieży. Analiza krzyżowa pokazuje, że częściej niż dla ogółu badanych (dla przypomnienia: 22,1%) takiej odpowiedzi udzielały:

- osoby pracujące w administracji w obszarze literatury (60,7%);
- bibliotekarze/bibliotekarki (54,5%);
- osoby pracujące w prywatnej placówce edukacyjnej (47,1%);
- osoby pracujące w prywatnej firmie jako pracownik (40,5%);
- osoby prowadzące wydawnictwo (40%);
- osoby odpowiadające za promocję w wydawnictwie (37,6%);
- osoby pracujące technicznie (36,4%) lub w administracji (33,3%) w dziedzinie sztuk performatywnych.

Początki ze sztuką dla dzieci i młodzieży – istotne czynniki

Kafeteria w pytaniu o to, co sprawiło, że osoby badane zaczęły pracę w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży, została skonstruowana bezpośrednio w oparciu o wyniki badań jakościowych i ilościowych z 2023 roku. Przy pomocy tego pytania chcieliśmy dowiedzieć się, jakie czynniki mają istotny wpływ na decyzję o zajmowaniu się sztuką dla młodego odbiorcy. Ankietowani i ankietowane mogli i mogły wybrać do 3 odpowiedzi. Co ciekawe, średnia liczba odpowiedzi przypadająca na respondenta nie przekraczała 2 (1,7). Jest to o tyle zaskakujące, że spodziewaliśmy się, że osoby badane będą wskazywać na wiele równoczesnych czynników.

Przypomnij sobie swoje początki ze sztuką dla dzieci i młodzieży. Co sprawiło, że zacząłeś/zaczęłaś zajmować się tym tematem?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
po prostu byłem/byłam zainteresowany/zainteresowana tym tematem	194	48,6%
trafiłem/trafiłam w środowisko osób, które się tym zajmowało	125	31,3%
zainspirował mnie ktoś z kadry na mojej uczelni	33	8,3%
zainspirował mnie ktoś tworzący sztukę dla dzieci i młodzieży	84	21,1%
to był zbieg okoliczności/przypadek w ścieżce edukacyjnej/zawodowej	109	27,3%
spodziewałem/spodziewałam się dziecka, urodziło mi się dziecko	38	9,5%
miałem/miałam bliski kontakt z dziećmi, spędzałem/spędzałam czas z dziećmi	74	18,5%
inny czynnik miał duże znaczenie	25	6,3%
Ogółem	682	170,9%

Tabela 19; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Najpopularniejszą deklaracją, na którą wskazała prawie połowa badanych (48,6%), była „po prostu byłem/byłam zainteresowany/zainteresowana tym tematem”. Druga w kolejności odpowiedź to „trafiłem/trafiłam w środowisko osób, które się tym zajmowały” (31,3%).

Trzecia najpopularniejsza odpowiedź – „to był zbieg okoliczności/przypadek w ścieżce edukacyjnej/zawodowej” – uzyskała podobnie wysoki wynik (27,3%). **Jest to zaskakujące, że przypadek kierował karierą co trzeciej osoby.** W dalszej kolejności plasują się „zainspirował mnie ktoś tworzący sztukę dla dzieci i młodzieży” (21,1%), „miałem/miałam bliski kontakt z dziećmi, spędzałem/spędzałam czas z dziećmi” (18,5%). Odpowiedzi „zainspirował mnie ktoś z kadry na mojej uczelni”, „spodziewałem/spodziewałam się dziecka, urodziło mi się dziecko” oraz „inny czynnik miał duże znaczenie” nie uzyskały więcej niż 10%.

Jaki wpływ na wyniki ma zmienna dotycząca przynależności do dziedziny sztuki? Spójrzmy na to, co odróżnia literaturę od sztuk performatywnych:

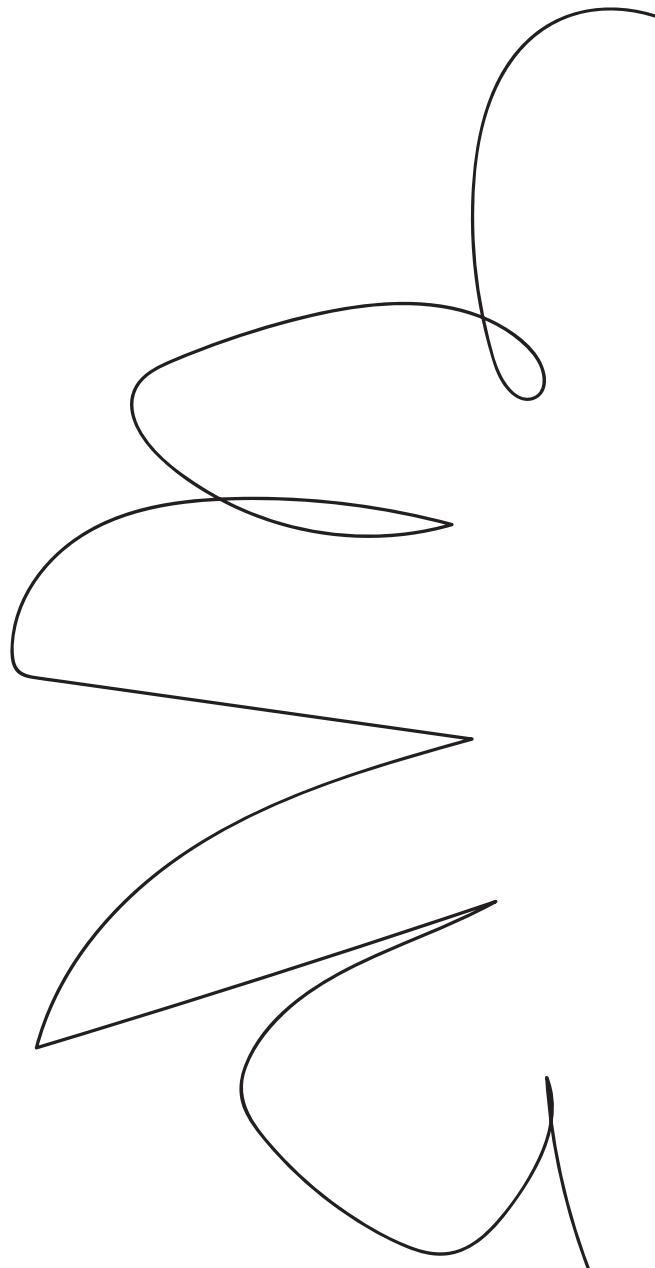
Przypomnij sobie swoje początki ze sztuką dla dzieci i młodzieży. Co sprawiło że zacząłeś/zaczęłaś zajmować się tym tematem?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
po prostu byłem/byłam zainteresowany/ zainteresowana tym tematem	36,5%	54,2%	57,1%
trafiłem/trafiłam w środowisko osób, które się tym zajmowało	46,7%	18,8%	35,7%
zainspirował mnie ktoś z kadry na mojej uczelni	4,4%	12,0%	5,7%
zainspirował mnie ktoś tworzący sztukę dla dzieci i młodzieży	25,5%	16,7%	24,3%
to był zbieg okoliczności/przypadek w ścieżce edukacyjnej/zawodowej	32%	25,5%	21,4%
spodziewałem/spodziewałam się dziecka, urodziło mi się dziecko	5,1%	14,1%	5,7%
miałem/miałam bliski kontakt z dziećmi, spędzałem/spędzałam czas z dziećmi	19,0%	18,2%	18,6%
inny czynnik miał duże znaczenie	7,3%	4,7%	8,6%

Tabela 20; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

Jak widać, pierwsza wybijająca się różnica dotyczy najpopularniejszej dla ogółu deklaracji. Dla osób związanych z literaturą oraz osób identyfikujących się z obydwoma obszarami była to „po prostu byłem/byłam zainteresowany/zainteresowana...” (literatura – 54,2%, obie dziedziny – 57,1%). Natomiast udział procentowy odpowiedzi w grupie osób związanych z samymi sztukami performatywnymi jest niższy o prawie 20 punktów procentowych dla tej deklaracji! Dla tej grupy z kolei pierwszy najważniejszy czynnik był związany z trafieniem w środowisko osób, które zajmowały się już sztuką dla młodych odbiorców (aż 46,7%). To pokazuje, jak duże znaczenie dla tego środowiska ma sieć kontaktów, współpraca i wzajemne inspiracje. Kolejna różnica, na którą warto zwrócić uwagę, odnosi się

do tego, że w literaturze (16,7%) rzadziej niż w sztukach performatywnych (25,5%) badani i badane wskazywali i wskazywały, że do wyboru ich ścieżki zawodowej przyczyniła się inspiracja pochodząca od kogoś tworzącego sztukę dla dzieci i młodzieży. To wzmacnia poprzedni wniosek o istotności środowiska dla tworzenia i pracy w polu sztuk performatywnych. Dodatkowo podobna różnica pojawia się w odniesieniu do faktu spodziewania się lub narodzin dziecka (sztuki performatywne 5,1%; literatura 14,1%). Warto także zwrócić uwagę, że nieznacznie wyższy odsetek osób, które wskazują na znaczenie „zbiegu okoliczności”, występuje w grupie osób związanych ze sztukami performatywnymi (32%) niż z literaturą (25,5%).

Pozostałe zmienne nie wykazały istotnego statystycznie wpływu na rozkład odpowiedzi.

Popularne motywacje do pracy w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży

Pytanie o przekonania – podobnie jak poprzednie – stanowiło bezpośrednie przełożenie wyników badań jakościowych i ilościowych realizowanych w 2023 roku. Zależało nam na tym, by pytanie opierało się na utartych i popularnych przekonaniach związanych z motywacją do pracy w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży. Nasza bezpośrednia intencja związana była z uzyskaniem wiedzy na temat tego, które z przekonań mają największą popularność i jaki mają one związek z innymi kluczowymi zmiennymi. Zaproponowana przez nas kafeteria odzwierciedlała różnorodność odpowiedzi pojawiających się w wywiadach oraz pytaniach otwartych z badania CAWI. Osoby ankietowane mogły wybierać ograniczoną liczbę odpowiedzi (5), „które były im najbliższe”. Co ciekawe, średnia liczba odpowiedzi przypadająca na osobę badaną wynosiła 4, co może wskazywać, że wiele z zaproponowanych przez nas przekonań koresponduje z systemem wartości podzielanym przez osoby badane.

Które z poniższych przekonań są Tobie najbliższe?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
Dzieci to przyszłość. Zależy mi na tym, by wspierać rozwój przyszłych pokoleń.	142	35,6%
To ważne, żeby dzieci miały kontakt ze sztuką, doświadczały jej od najmłodszych lat.	227	56,9%
Czuję, że poprzez sztukę mam wpływ i mogę zmieniać świat.	121	30,3%
Sztuka rozwija u dzieci i młodzieży kreatywność, wrażliwość oraz wiedzę o świecie. To dla mnie ważne, żeby stwarzać dla nich takie możliwości.	268	67,2%
Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas.	127	31,8%
Chcę umożliwić odbiorcom czerpanie przyjemności z obcowania ze sztuką.	94	23,6%

Spotkania i działania z dziećmi i młodzieżą dają mi przyjemność. Dobrze się z nimi pracuje.	95	23,8%
W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy.	79	19,8%
Chcę być częścią środowiska, które się rozwija, myśli progresywnie, a to zajmujące się sztuką dla dzieci i młodzieży właśnie takie jest.	61	15,3%
Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży.	178	44,6%
Jest mało dobrej sztuki dla dzieci i młodzieży, a chcę, żeby było jej więcej.	49	12,3%
Sztuki dla dzieci i młodzieży nie traktuje się wystarczająco poważnie. Zależy mi, żeby jej status był wyższy.	163	40,9%
Chcę inspirować inne osoby tworzące sztukę dla dzieci i młodzieży.	35	8,8%
Ogółem	1639	410,8%

Tabela 21; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Spośród 13 przekonań najczęściej wskazywane to „Sztuka rozwija u dzieci i młodzieży kreatywność, wrażliwość oraz wiedzę o świecie. To dla mnie ważne, żeby stwarzać dla nich takie możliwości” – wybrało je 67,2% badanych. Drugie najpopularniejsze – „To ważne, żeby dzieci miały kontakt ze sztuką, doświadczały jej od najmłodszych lat” – uzyskało 56,9% głosów. Na trzecie w kolejności, czyli „Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży”, wskazało 44,6% badanych, a na czwarte – „Sztuki dla dzieci i młodzieży nie traktuje się wystarczająco poważnie. Zależy mi, żeby jej status był wyższy” – niewiele mniej, bo 40,9%.

Jak można interpretować taki rozkład wyników? **Dwie najpopularniejsze deklaracje odnoszą się do aspektów związanych z edukacją i socjalizacją** – gdzie pierwsze kieruje uwagę na rozwój młodych odbiorców, podczas gdy drugie eksponuje wątek związany z nabywaniem przez dzieci i młodzież wiedzy oraz doświadczeń związanych ze sztuką, która jest częścią obowiązującej kultury. Z kolei trzecie i czwarte przekonanie związane są z polem sztuki dla dzieci i młodzieży, sposobem jego funkcjonowania oraz oceną wartości wytworów znajdujących się w obiegu. Trzecie wskazuje, że **popularyzowanie wysokiej jakości sztuki dla dzieci i młodzieży jest postrzegane jako ważne zadanie dla osób zajmujących się tym obszarem – a jego rewers może sugerować krytyczną ocenę stanu rzeczy** (o czym więcej piszemy w części poświęconej barierom) przez osoby biorące udział w badaniu. Natomiast czwarte sygnalizuje, **jak wysoko w systemie przekonań osób zajmujących się sztuką dla dzieci i młodzieży lokuje się problem niskiego statusu tego obszaru sztuki**. Biorąc pod uwagę, że osoby badane miały do wyboru aż 13 twierdzeń, a „niewystarczająco poważne traktowanie

sztuki dla dzieci i młodzieży” zajęło czwartą pozycję – można interpretować to tak, że **jest to wyzwanie, którego badani i badane nie tylko są świadomi i świadome, ale i doświadczają na co dzień w swojej pracy**. Tę interpretację potwierdza dalej wątek, który ujawnia się w spontanicznych odpowiedziach w pytaniu otwartym o bariery.

W dalszej kolejności podobny wynik na poziomie 1/3 głosów **uzyskały przekonania związane z wywieraniem wpływu na rzeczywistość** – rozumianą bardzo ogólnie, ale i tą, która dotyczy relacji pomiędzy odbiorcami. Są to kolejno: „Dzieci to przyszłość. Zależy mi na tym, by wspierać rozwój przyszłych pokoleń” (35,6%), „Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas” (31,8%), „Czuję, że poprzez sztukę mam wpływ i mogę zmieniać świat” (30,3%).

Mniej więcej **co czwarta osoba badana wskazywała na znaczenie wątku związanego z przyjemnością**. Czy to własną, związaną z pracą z młodym odbiorcą: „Spotkania i działania z dziećmi i młodzieżą dają mi przyjemność. Dobrze się z nimi pracuje” (23,8%), czy to dostarczaniem przyjemności samym odbiorcom: „Chcę umożliwić odbiorcom czerpanie przyjemności z obcowania ze sztuką” (23,6%).

O przekonaniu „W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy” (19,8%) więcej piszemy w kontekście różnic pomiędzy sztukami performatywnymi a literaturą.

Na koniec spójrzmy na odpowiedzi, które uzyskały najmniejszą liczbę głosów. **Najniższy wynik to przekonanie „Chcę inspirować inne osoby tworzące sztukę dla dzieci i młodzieży” (8,8%) – warto zastanowić się, co stoi za takim wynikiem**. Wynik drugiej deklaracji od końca (12,3%), czyli „Jest mało dobrej sztuki dla dzieci i młodzieży, a chcę, żeby było jej więcej”, podpowiada, że **problemem jest nie tyle niewielka ilość dobrej sztuki, co brak odpowiedniej popularyzacji czy promocji lub odbioru sztuki**. Ta niska pozycja w rankingu poprzez odwrotność potwierdza wysokie wyniki „pierwszej czwórki”. Trzecia od odpowiedzi od końca – „Chcę być częścią środowiska, które się rozwija, myśli progresywnie, a to zajmujące się sztuką dla dzieci i młodzieży właśnie takie jest” (15,3%) – wskazuje, że dla zdecydowanej większości badanych nie jest to istotna motywacja albo nie postrzegają swojego środowiska jako progresywnego. Z pewnością jest to wątek wart pogłębiania. Więcej na temat zachowawczości czy konserwatyizmu piszemy w części poświęconej barierom.

W jaki sposób przynależność do dziedzin sztuki wpływa na rozkład odpowiedzi w tym pytaniu? Spójrzmy na najważniejsze różnice.

- Przekonanie „To ważne, żeby dzieci miały kontakt ze sztuką, doświadczały jej od najmłodszych lat” uzyskało wyższy wynik w literaturze (56,9%) niż w sztukach performatywnych (49,6%).
- Trzecie najpopularniejsze przekonanie w sztukach performatywnych (43,8%) to „Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas”, podczas gdy w literaturze jest to jeden z niższych wyników (!) (19,8%).
- „W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy” – to przekonanie, które jest bardziej rozpowszechnione w sztukach performatywnych (27,7%) niż w literaturze (13,5%).
- „Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży” osiąga wyższy wynik w literaturze (51%) niż w sztukach performatywnych (41,6%), a najniższy wśród osób, które identyfikują się z obydwojema obszarami (32,9%).
- Osoby identyfikujące się z obydwojema obszarami w mniejszym stopniu wskazują na wagę problemu niskiego statusu sztuki dla dziecka (28,6%) zarówno w porównaniu z literaturą (45,8%), jak i sztukami performatywnymi (40,1%).
- Najniższy wynik w całym pytaniu przy uwzględnieniu analizy z podziałem na grupy uzyskała deklaracja „Chcę inspirować inne osoby tworzące sztukę dla dzieci i młodzieży” wśród badanych identyfikujących się z literaturą – tylko 5,2%.

Które z poniższych przekonań są Tobie najbliższe?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
Dzieci to przyszłość. Zależy mi na tym, by wspierać rozwój przyszłych pokoleń.	33,6%	37,0%	35,7%
To ważne, żeby dzieci miały kontakt ze sztuką, doświadczały jej od najmłodszych lat.	49,6%	62,5%	55,7%
Czuję, że poprzez sztukę mam wpływ i mogę zmieniać świat.	30,7%	29,7%	31,4%
Sztuka rozwija u dzieci i młodzieży kreatywność, wrażliwość oraz wiedzę o świecie. To dla mnie ważne, żeby stwarzać dla nich takie możliwości.	70,1%	64,1%	70,0%

Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas.	43,8%	19,8%	41,4%
Chcę umożliwić odbiorcom czerpanie przyjemności z obcowania ze sztuką.	19,7%	26,0%	24,3%
Spotkania i działania z dziećmi i młodzieżą dają mi przyjemność. Dobrze się z nimi pracuje.	20,4%	25,0%	27,1%
W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy.	27,7%	13,5%	21,4%
Chcę być częścią środowiska, które się rozwija, myśli progresywnie, a to zajmujące się sztuką dla dzieci i młodzieży właśnie takie jest.	15,3%	15,1%	15,7%
Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży.	41,6%	51,0%	32,9%
Jest mało dobrej sztuki dla dzieci i młodzieży, a chcę, żeby było jej więcej.	13,9%	12,0%	10,0%
Sztuki dla dzieci i młodzieży nie traktuje się wystarczająco poważnie. Zależy mi, żeby jej status był wyższy.	40,1%	45,8%	28,6%
Chcę inspirować inne osoby tworzące sztukę dla dzieci i młodzieży.	10,2%	5,2%	15,7%

Tabela 22; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Jakie inne zmienne miały istotny wpływ na rozkład wyników?

Płeć:

- W przypadku przekonania „Dzieci to przyszłość. Zależy mi na tym, by wspierać rozwój przyszłych pokoleń” mężczyźni wybierali tę odpowiedź (22,4%) rzadziej niż kobiety (38,1%).
- „W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy” to deklaracja bardziej rozpowszechniona wśród mężczyzn (28,4%) niż wśród kobiet (18,3%).
- W odniesieniu do pozostałych deklaracji różnice nie były znaczące.

Staż w branży:

- Największe zróżnicowanie w wynikach widać w przypadku deklaracji „Sztuki dla dzieci i młodzieży nie traktuje się wystarczająco poważnie. Zależy mi, żeby jej status był wyższy”. Uzyskała ona najwyższy wynik w grupie o stażu 6-10 lat (53,5%), następnie w grupie 11-20 (42,9%), 1-5 (34%), 20+ (27,7%).
- Grupa początkująca, czyli o stażu 1-5 lat, wyróżnia się z ogółu badanych w przypadku 3 stwierdzeń, gdzie wynik był wyższy niż dla pozostałych grup:
 - Deklaracja „Sztuka rozwija u dzieci i młodzieży kreatywność, wrażliwość oraz wiedzę o świecie. To dla mnie ważne, żeby stwarzać dla nich takie możliwości” otrzymała w grupie osób początkujących najwyższy wynik (aż 76%), podczas gdy w pozostałych wynosił on około 65%.
 - Deklaracja „Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas” uzyskała wynik odróżniający się od reszty właśnie w przypadku grupy osób początkujących (40%), a w pozostałych ok. 30%.
 - Deklaracja „Chcę umożliwić odbiorcom czerpanie przyjemności z obcowania ze sztuką” uzyskała 40% w grupie początkującej, podczas gdy w innych prezentuje się to następująco: 22,8% dla 6-10 lat, 24% dla 11-20 lat oraz 18,1% dla 20+.
- „W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy” – to stwierdzenie uzyskało najwyższy wynik dla grupy 6-10 lat (27,7%), podczas gdy najniższy (12,8%) w grupie o stażu 20+.

Obszary tematyczne, w których osoby badane chciałyby rozwijać wiedzę

Trzecim pytaniem, w którym wykorzystaliśmy wiedzę zebraną w badaniach realizowanych w 2023 roku, było pytanie o zainteresowanie konkretnymi obszarami tematycznymi. Ankietowani i ankietowane mogli i mogły wskazywać maksymalnie 5 odpowiedzi, ale średnia liczba odpowiedzi na osobę wynosiła pomiędzy 3 a 4 (3,5). Przygotowana przez nas kafeteria uwzględniała kategorie popularnych obszarów tematycznych, na które wskazywali uczestnicy i uczestniczki badania ankietowego z roku poprzedniego. Naszą intencją było dowiedzieć się, w którą stronę chcą rozwijać się osoby związane ze środowiskiem sztuki dla dzieci i młodzieży. Co ciekawe, w tym pytaniu pozostawiłyśmy możliwość udzielania własnej odpowiedzi, ale tę opcję wskazało tylko 1,5% badanych, co sugeruje, że zaproponowana przez nas kafeteria mogła zostać odebrana jako wyczerpująca, tzn. pokrywająca się z osobistymi zainteresowaniami badanych.

Jak rozkładają się zebrane wyniki? Żadna z odpowiedzi nie uzyskała wyniku wyższego niż 50%, a ich rozpiętość mieści się w przedziale ok. 20-45% – za wyjątkiem jednej odpowiedzi odstającej od ogółu, która uzyskała najniższy wynik (badania lub/i UX w kulturze – 12%). Pokazuje to, że osoby ankietowane mają stosunkowo zróżnicowane zainteresowania.

W których obszarach tematycznych chciałbyś/chciałabyś pogłębiać swoją wiedzę?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
psychologia rozwoju dzieci i młodzieży	184	46,1%
wiedza na temat pracy z grupą, rozwój własnych umiejętności interpersonalnych	112	28,1%
dostępność, neuroróżnorodność, projektowanie uniwersalne	127	31,8%
praca z ciałem i ruchem	101	25,3%
wielozmysłowość, sensoryka	90	22,6%
działania promocyjne, marketingowe i komunikacyjne w obszarze kultury	101	25,3%
współpraca interdyscyplinarna	160	40,1%

istotne kwestie społeczne (rasizm, ekologia, feminizm, wojna itd.)	124	31,1%
podmiotowość dziecka w sztuce, partycypacja	171	42,9%
dobrostan, odpoczynek	111	27,8%
interaktywność, wykorzystanie nowych technologii w sztuce	89	22,3%
badania lub/i UX w kulturze	48	12,0%
inne – jakie tematy są szczególnie ważne dla mnie	6	1,5%
Ogółem	1424	356,9%

Tabela 23; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Pierwsza trójka najpopularniejszych obszarów tematycznych o zbliżonych wynikach to **1) psychologia rozwoju dzieci i młodzieży – 46,1%; 2) podmiotowość dziecka w sztuce, partycypacja – 42,9%; 3) współpraca interdyscyplinarna – 40,1%**. Można interpretować to tak, że osoby związane ze sztuką dla dzieci i młodzieży są „na bieżąco” z tym, o czym się aktualnie dyskutuje zarówno w kulturze (podmiotowość i interdyscyplinarność), jak i poza nią. Rosnące zainteresowanie wiedzą psychologiczną w różnorodnych kręgach znalazło odzwierciedlenie również w wynikach naszego badania.

Warto zwrócić uwagę, że kolejna „grupa” wyników zaczyna się od wartości niższych o około 10 punktów. Mamy tutaj kategorie: 4) dostępność, neuroróżnorodność, projektowanie uniwersalne – 31,8%; 5) istotne kwestie społeczne (rasizm, ekologia, feminizm, wojna itd.) – 31,1%; 6) wiedza na temat pracy z grupą, rozwój własnych umiejętności interpersonalnych – 28,1%; 7) dobrostan, odpoczynek – 27,8%.

W dalszej kolejności znajdują się obszary tematyczne z wynikami na poziomie ok. 20-25%: 8) praca z ciałem i ruchem – 25,3%; 9) działania promocyjne, marketingowe i komunikacyjne w obszarze kultury – 25,3%; 10) wielozmysłowość, sensoryka – 22,6%; 11) interaktywność, wykorzystanie nowych technologii w sztuce – 22,3%.

W których obszarach tematycznych chciałbyś/chciałabyś pogłębiać swoją wiedzę?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
psychologia rozwoju dzieci i młodzieży	49,6%	43,2%	47,1%
wiedza na temat pracy z grupą, rozwój własnych umiejętności interpersonalnych	33,6%	23,4%	30,0%
dostępność, neuroróżnorodność, projektowanie uniwersalne	39,4%	25,5%	34,3%
praca z ciałem i ruchem	36,5%	15,1%	31,4%

wielozmysłowość, sensoryka	32,8%	17,2%	17,1%
działania promocyjne, marketingowe i komunikacyjne w obszarze kultury	21,2%	30,2%	20,0%
współpraca interdyscyplinarna	40,9%	38,0%	44,3%
istotne kwestie społeczne (rasizm, ekologia, feminizm, wojna itd.)	28,5%	32,8%	31,4%
podmiotowość dziecka w sztuce, partycypacja	45,3%	40,6%	44,3%
dobrostan, odpoczynek	35,0%	27,1%	15,7%
interaktywność, wykorzystanie nowych technologii w sztuce	22,6%	18,2%	32,9%
badania lub/i UX w kulturze	10,2%	14,6%	8,6%
inne – jakie tematy są szczególnie ważne dla mnie	0,0%	2,1%	2,9%

Tabela 24; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

- W literaturze widać znacząco mniejsze zainteresowanie tematami:
 - dostępności, neuroróżnorodności, projektowania uniwersalnego (25,5% vs 39,4% w sztukach performatywnych);
 - pracy z ciałem i ruchem – 15,1% vs 36,5% w sztukach performatywnych;
 - wielozmysłowości, sensoryki – 17,2% vs 32,8% w sztukach performatywnych.
- Z kolei temat działań promocyjnych, marketingowych i komunikacyjnych w obszarze kultury cieszy się większym zainteresowaniem właśnie w literaturze – literatura 30,2% vs sztuki performatywne 21,2%.
- W sztukach performatywnych wyróżnia się wyższe zainteresowanie obszarami związanymi z poczuciem odpowiedzialności za uczestnictwo i odbiór różnorodnych grup: wiedza na temat pracy z grupą, rozwój własnych umiejętności interpersonalnych (33,6%), podczas gdy w literaturze jest to 23,4%; dostępność, neuroróżnorodność, projektowanie uniwersalne – 39,4% vs 25,5% w literaturze.
- Jeśli chodzi o grupę identyfikującą się z obydwoimi obszarami, najważniejsze różnice dotyczą mniejszego zainteresowania tematem dobrostanu i odpoczynku (15,7% vs sztuki performatywne 35%, literatura 27,1%) oraz wyższego wyniku w odniesieniu do zagadnienia interaktywności, wykorzystania nowych technologii w sztuce (32,9% vs sztuki performatywne 22,6%, literatura 18,2%).

Jakie inne zmienne miały istotny wpływ na rozkład wyników?

Płeć:

- Kobiety częściej niż mężczyźni wskazywały na zainteresowanie tematami:
 - dostępności, neuroróżnorodności, projektowania uniwersalnego – kobiety 33,4% vs mężczyźni 22,4%;
 - wiedzy na temat pracy z grupą, rozwoju własnych umiejętności interpersonalnych – kobiety 29,7% vs mężczyźni 20,9%;
 - pracy z ciałem i ruchem – kobiety 26,9% vs mężczyźni 17,9%.
- Z kolei mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali zainteresowanie tematami:
 - interaktywności, wykorzystania nowych technologii w sztuce – mężczyźni 32,8% vs kobiety 19,5%;
 - istotnych kwestii społecznych (jak rasizm, ekologia, feminizm, wojna itd.) – mężczyźni 37,3% vs kobiety 29,4%.

Staż w branży:

Przy uwzględnieniu długości stażu pracy jako zmiennej wyniki odzwierciedlają również różnice pokoleniowe pomiędzy poszczególnymi grupami:

- w grupie osób początkujących 1-5 lat (50%) i średnio doświadczonych 6-10 lat (51,5%) widać wyższe zainteresowanie tematem psychologii rozwoju dzieci i młodzieży niż w grupie o stażu 20+ (27,3%);
- w grupie osób początkujących 1-5 lat zdecydowanie więcej osób zadeklarowało zainteresowanie działaniami promocyjnymi, marketingowymi i komunikacyjnymi w obszarze kultury – 46% (!), podczas gdy w pozostałych grupach wynik oscylował wokół 20%;
- w grupie o stażu 20+ znacząco niższe wyniki – w porównaniu z pozostałymi grupami – uzyskały następujące obszary tematyczne:
 - dostępność, neuroróżnorodność, projektowanie uniwersalne – 19,1%;
 - praca z ciałem i ruchem – 18,1%;
 - wielozmysłowość, sensoryka – 18,1%;
 - dobrostan, odpoczynek – 18,1%.

Bariery towarzyszące pracy w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży

Ważne dla zrozumienia sytuacji środowiska sztuki dla dzieci i młodzieży (w odniesieniu do literatury i sztuk performatywnych) będzie przeanalizowanie zadeklarowanych przez osoby badane barier związanych z pracą w tym obszarze. Osoby ankietowane miały za zadanie opisać własnymi słowami trudności, które przyszły im na myśl – było to pytanie otwarte. Po przeanalizowaniu wszystkich wygenerowanych przez nich treści wyróżniłyśmy **25 powtarzających się kategorii: swoistych słów kluczowych czy „buzzwords”**, które znalazły się w opisach trudności naszych ankietowanych. Poniżej wskazujemy na te kategorie wraz z informacją o liczbie powtórzeń każdej z nich. Najliczniejsze z nich opisujemy szerzej – wraz z treściami, które pojawiały się pod ich „parasolem”.

niski status sztuki dla dzieci i młodzieży	103 wskazania
trudności finansowe i budżetowe	95 wskazań
niski standard pracy w kulturze, „projektoza”	46 wskazań
brak zainteresowania młodych	37 wskazań
zamknięcie na nowe (wśród instytucji kultury i środowiska sztuki)	34 wskazania
niskie kompetencje nauczycieli i nauczycielek	32 wskazania
popularność/opłacalność znanej/niskiej jakości sztuki	30 wskazań
współpraca ze szkołami	29 wskazań
brak wiedzy o potrzebach odbiorców	27 wskazań
niskie kompetencje rodziców	26 wskazań
docieranie do grup odbiorczych	23 wskazania
rozproszenie, brak zorganizowania środowiska	22 wskazania
zamknięcie na nowe (w szkołach)	22 wskazania
brak zainteresowania mediów sztuką dla dzieci i młodzieży, brak dobrej promocji	22 wskazania
dostępność kultury	21 wskazań
kondycja psychiczna młodych	20 wskazań
niska jakość sztuki	18 wskazań

nadkonsumpcja i duża konkurencja	16 wskazań
zainteresowanie technologią	12 wskazań
brak przestrzeni na działania	12 wskazań
brak podmiotowego traktowania dzieci	9 wskazań
niedostępność dla osób z niepełnosprawnościami	7 wskazań
przekonanie, że sztuka ma edukować	5 wskazań
wypalenie zawodowe	5 wskazań
konkurencja z innymi formami kultury, rozrywką	4 wskazania

Tabela 25; n=399; pytanie otwarte – odpowiedzi rekodowane

Niski status sztuki dla dzieci i młodzieży

103 wskazania

Była to najczęściej wskazywana bariera. W większości przypadków osoby badane pisały o niej wprost (to sformułowanie głęboko zakorzeniło się już w środowisku), niekiedy także opisując trudności związane z częstym porównywaniem sztuki dla dzieci i młodzieży ze sztuką dla dorosłych i niższą oceną jakości czy prestiżu tej pierwszej. Zdarzało się, że osoby badane doprecyzowywały, że chodzi o niedoceniecie tej sztuki wśród decydentów (zarządzających instytucjami kultury, politykami, urzędnikami), co wprost wiązały z niskimi kompetencjami do zauważania „dobrej sztuki” oraz brakiem świadomości, jak ważny jest rozwój młodych poprzez kulturę i sztukę właśnie¹.

Mały szacunek środowiska literackiego dla literatury dziecięcej

Sztuka dla dzieci i młodzieży traktowana jest po macoszemu

Infantylnizowanie i marginalizowanie sztuki dla dzieci

Postrzeganie literatury dla dzieci i młodzieży jako "książeczek dla dzieci"

Protekcjonalne traktowanie przez osoby zajmujące się sztuką i literaturą dla dorosłych

Stereotypy: sztuka dla dzieci jest mniej wartościowa, przedmiotowe traktowanie dzieci

Trudności finansowe i budżetowe

95 wskazań

Często wskazywane wraz z niskim statusem sztuki dla dzieci i młodzieży oraz niskimi zarobkami. Kategoria, która była opisywana przez badanych i badane najczęściej za pomocą słowa „finanse” czy

¹W tej części i kilku kolejnych przytaczamy słowa osób badanych. Zachowana zostaje pisownia oryginalna.

„niskie budżety”. Są to trudności, które spójnie łączą się z generalnie złą kondycją sektora kultury i sztuki i zbyt małymi nakładami finansowymi na produkcję i proces tworzenia.

Nierealne budżety, niedofinansowane projektów

Niedofinansowanie sztuki ogólnie

- budżety na produkcję niższe niż w teatrach dla dorosłych

Bariery finansowe, stale poszukuję dodatkowych środków żeby uatrakcyjnić zajęcia

stosunkowo niskie dofinansowania miejskie lub ministerialne, a co się z tym wiąże ciągłe poszukiwanie źródeł dofinansowań

brak wieloletnich dofinansowań na rozwój ścieżki artystycznej

Niski standard pracy w kulturze, „projektoza”

46 wskazań

Pod tym sformułowaniem osoby badane rozumiały m.in. konieczność skracania procesów, które w ich opinii powinny być długofalowe, brak elastyczności i wprowadzania zmian w rozpisanych już projektach, a także konieczność łączenia kilku ról (produkcyjnych, twórczych, rozliczeniowych) w jednym działaniu. Dodatkowo konieczność pracy freelancerskiej i łączenia różnych obowiązków nie pozwala na stabilność wynagrodzenia i zabezpieczenia socjalne.

Brak nadziei na emeryturę

Niepewność zatrudnienia, brak stabilności

Presja czasu zrealizowania projektu z dziećmi i/lub młodzieżą

Dużo obowiązków z różnych obszarów

osoby od edukacji jako nierzadko projektowcy dostają też inne zadania, więc jest mało przestrzeni na np. pracę procesową przygotowywania działań (rzadko można sobie na nią pozwolić;

Ograniczenia wolnej myśli twórczej przez obowiązek "wyrabiania" planu widowisk i wpływów

Brak zainteresowania młodych

37 wskazań

Niechęć do uczestnictwa w kulturze wśród dzieci i młodzieży jedni przypisywali samym młodym, inni podkreślali, że jest to rezultat braku edukacji kulturowej i artystycznej w szkołach i w ogóle w ich codziennym funkcjonowaniu. Osoby związane z literaturą wskazywały na niski poziom czytelnictwa.

brak zainteresowania książkami dzieci w wieku szkolnym

problem braku zainteresowania młodzieży czymś więcej niż to co wymagane jest przez program szkolny

brak edukacji lub jej niska jakość w dziedzinie sztuk wizualnych

dotarcie do młodzieży. Kreowanie potrzeb w zakresie obcowania ze sztuką

trudno dziecko zainteresować

małe zainteresowanie wśród młodzieży sztuką i kulturą, podobnie wśród nauczycieli

brak przygotowania młodzieży (dzieci) do odbioru sztuki teatralnej, nonszalanckie zachowanie – dotyczy to częściej, o dziwo, dzieciaków z dużych miast i szkół prywatnych – mam czasem wrażenie, że nauczyciele się ich boją...

Zamknięcie na nowe (wśród instytucji kultury i środowiska sztuki)

34 wskazania

Osoby badane zauważały, że niekiedy w ich branży brakuje przestrzeni („oddechu”) na eksperymentowanie, wnoszenie nowych, „odważnych” treści czy trudnych tematów. Wskazywały, że odpowiedzialność za to leży z jednej strony po stronie decydentów (osób kierujących instytucjami), a z drugiej po stronie samych twórców i twórczyń. Argumentowały, że ci ostatni są przekonani o słuszności swoich przekonań, brakuje im codziennej refleksji.

Konserwatywne środowisko, niechętnie czemukolwiek nowemu

Konserwatywni przełożeni, nie pozwalający na bardziej eksperymentalne formy działań

w polskich instytucjach kultury (np. teatry) osoby zarządzające często podążają za schematem

i nie dopuszczają nowych projektów, tematyk, które mogą być ciekawe dla dzieci i młodzieży i wybierają łatwiejszą ścieżkę – np. tradycyjne i bezpieczne realizacje sceniczne lektur szkolnych lęk przed "trudnymi i kontrowersyjnymi" tematami poruszonymi w sztuce

hermetyczne środowisko teatrów lalkowych/dziecięcych, w którym bardzo trudno o nowe głosy/dykcje twórcze ponieważ osoby dyrektorskie najczęściej decydują się na współpracę z bardzo wąskim gronem osób twórczych

Niskie kompetencje nauczycieli i nauczycielek

32 wskazania

Niskie kompetencje nauczycieli i nauczycielek często były wskazywane wraz z niskimi kompetencjami rodziców. Kadra nauczycielska jest przez ankietowanych często wspominana w kontekście trudności komunikacyjnych, zrozumienia wartości proponowanej im sztuki, braku kompetencji, by tak pracować z młodymi, aby wzbudzać w nich zainteresowanie i kształtować potrzebę obcowania z kulturą i sztuką.

brak przygotowania rodziców i nauczycieli do popularyzowania dobrej jakości sztuki

dużą barierą jest kryzys edukacji, brak kadr nauczycielskich które miałyby otwartość na relację z kadrami kultury

poza tym jako placówka z edukacją kulturalną dla najmłodszych często jesteśmy postrzegani jako darmowi, miejscy animatorzy. Co można podpiąć pod to, że praca z dziećmi lub w ogóle to co jest dla najmłodszych jest mniej ważne/istotne

przywyczajeniowe oczekiwania większości nauczycieli i nauczycielek osłabiające ryzyko w teatrach (klasyka, lektury, znane tytuły)

ograniczające przekonania wśród opiekunów i nauczycieli co do nowych sztuk dla dzieci

Popularność/opłacalność znanej/niskiej jakości sztuki

30 wskazań

Badani i badane zwracali i zwracały uwagę, że najszerzej promowana i oceniana jako opłacalna (np. przez wydawnictwa) jest sztuka, którą oceniają jako niskojakościową, ale spektakularną i przyciągającą uwagę.

zalew niskiej jakości kultury masowej. Brak zainteresowania Kulturą dla dzieci lub deprecjonowanie jej wartości w szerokim spektrum medialnym

wiele małowartościowych, komercyjnych propozycji dla dzieci dużo tańszych w eksploatacji

za małe środki w tworzeniu sztuki. Pójście po linii najmniejszego oporu, bo „to i tak się sprzeda”, nacisk na opłacalność i łatwość realizacji projektów, a nie ich wartościowość i przesłanie

częste zetknięcie się z przekonaniem, że taki odbiorca chce tylko kolorów, hałasu i żartów

ekspansja łatwej kultury serwowanej przez media

Współpraca ze szkołami

29 wskazań

Współpraca ze szkołami była określana jako trudność ze względu na specyfikę organizacji nauczania (np. powiązanie z podstawą programową, chęć oglądania głównie spektakli będących adaptacjami lektur) czy potrzeby organizacyjne (np. brak czasu, chęć przyjmowania spektakli lub spotkań na miejscu – w szkole/przedszkolu).

opór szkół

edukacja szkolna nie nadąża z aktualizacją książek, kanon jest anachroniczny w stosunku do produkcji wydawniczej

utrudniona współpraca ze szkołami, które w czasie godzin lekcyjnych (na przestrzeni całego roku szkolnego) mają limitowane wyjścia do instytucji kultury. Średnio są to 2 wyjścia rocznie dla każdej klasy

stan polskiej szkoły (w sensie systemowym), który sprawia, że nie jest ona partnerem podążającym za duchem czasów i współczesnymi możliwościami edukacyjnymi – często nie ma w niej przestrzeni na korzystanie z współczesnej literatury i współczesnych rozwiązań i metod edukacyjnych

Brak wiedzy o potrzebach odbiorców i odbiorczyń

27 wskazań

Osoby badane wprost wskazywały lub sugerowały, że niektórzy decydują się na tworzenie lub komunikowanie sztuki dla dzieci i młodzieży bez wiedzy o tym, kim są ich odbiorcy i odbiorczynie oraz jakim językiem się posługują. Niektóre osoby wspominały, że w branży jest tendencja do traktowania młodych jako jednorodnego monolitu (niedostrzeżenie złożoności, różnorodności tej grupy), zwracały także uwagę, że brakuje im feedbacku i ewaluacji po realizowanych działaniach. Kilka osób zauważyło, że ma trudność w dopasowaniu treści do konkretnej grupy wiekowej odbiorców.

Niedopasowanie treści do wieku odbiorcy, sztuka "dla dzieci", która albo jest infantylizowana, albo w rzeczywistości dla dorosłych

Nie jestem pedagogiem, więc czasem nie umiem dostosować poziomu zajęć do grupy

Spotkania dla grup szkolnych są jednorazowe. Nie mam informacji/dostępu do tego, co po nich "zostaje"

Twórcy teatru dla dzieci czasem myślą o sobie i tym co im się podoba nie zważając na potrzeby dzieci i ich wrażliwość. Np.: korzystanie z bardzo przestarzałej estetyki, lalek które nie wyglądają dobrze na scenie

Potrzeba bycia elastycznym i rozumiejącym potrzeby u język dzisiejszego odbiorcy

Brak dostatecznej wiedzy o percepcji najmłodszych – w praktyce często okazuje się, że coś nie do końca sprawdza się na żywym organizmie.

Niskie zarobki

27 wskazań

Z wymienionymi powyżej trudnościami finansowymi i budżetowymi wiąże się także trudność skoncentrowana na indywidualnym doświadczeniu ankietowanych. Zdarzało się, że osoby badane pisały, że niskie zarobki zmuszają ich do poszukiwania większej liczby zleceń, łączenia różnych form zarobkowania.

trudno utrzymać się z twórczości

wysokość wynagrodzeń w kulturze

niewielkie stawki (w porównaniu ze sztuką dla dorosłego widza) na produkcję i wynagrodzenia

niskie wynagrodzenia na wszystkich poziomach stanowisk w instytucjach przekładają się na niski status społeczny zawodów związanych z kulturą (szczególnie nieartystycznych)

nizsze honoraria dla osób piszących o literaturze dla dzieci (w porównaniu z honorariami dla osób piszących o literaturze dla dorosłych)

Niskie kompetencje rodziców

26 wskazań

Wiele codziennych trudności badanych wynika ich zdaniem z postaw i poziomu kompetencji kulturowych rodziców. Osoby ankietowane zwracały uwagę, że rodzicom brakuje zaangażowania i chęci uczestnictwa w kulturze, a także że nie potrafią odróżnić dobrej, wysokiej jakości sztuki od komercyjnej rozrywki. W rezultacie popularne staje się po prostu przyjemne spędzanie czasu, a nie chęć doświadczania interesującej i rozwijającej sztuki.

brak edukacji rodziców i zaangażowania z ich strony

gust dorosłych projektowany na upodobania osób młodych

brak chęci rodziców do przyprowadzania dzieci na zajęcia związane ze sztuką

nietraktowanie jej poważnie przez rodziców – zajęcia to „pozbycie się dziecka z domu”

brak zrozumienia rodziców dla pracy zespołowej jaką jest praca z dziećmi przy tworzeniu spektaklu

Docieranie do grup odbiorczych

23 wskazania

Dla jednych trudność docierania do młodej publiczności związana była z umiejętnością komunikowania się (odpowiedni język, trafianie w zainteresowania). Dla innych oznaczała konieczność trafienia z komunikatem do pośredników – dorosłych (opiekujących się, nauczających), którzy często

samodzielnie podejmują decyzję o tym, czy dziecko lub nastolatek ma uczestniczyć w danym wydarzeniu/czytać daną książkę.

Rozproszenie, brak zorganizowania środowiska

22 wskazania

Osoby badane zwracały uwagę, że brakuje im jednego miejsca, w którym znalazłyby bazę wiedzy czy aktualne informacje dotyczące możliwości edukacyjnych (szkolenia, szkoły, warsztaty itd.). Niektórym brakowało także integracji środowiska – i wskazywały, że w branży sztuki dla dzieci i młodzieży funkcjonuje wiele mniejszych środowisk, do których stosunkowo trudno się dostać.

Zamknięcie na nowe (w szkołach)

22 wskazania

Trudność ta łączy się ze współpracą ze szkołami w ogóle. Badani i badane zauważyli i zauważyły, że system szkolny bardzo utrudnia wprowadzanie do niej nowych pomysłów – takich, które wykraczają poza podstawę programową czy sylabusy przygotowane z góry przez poszczególnych nauczycieli i nauczycielki. Elastyczność w szkole często łączy się z dodatkowym zaangażowaniem i kosztem ponoszonym przez pedagogów i pedagogożki – a ze względu na duże obciążenie tej grupy zawodowej jest ona rzadkością.

Brak zainteresowania mediów sztuką dla dzieci i młodzieży, brak dobrej promocji

22 wskazania

Osoby badane zauważyły, że nie zawsze sztuka, którą tworzą lub którą w jakiś zarządzają, trafia na podatny grunt zainteresowania mediów – w rzeczywistości jest tak rzadko. Media interesują się nośnymi, spektakularnymi i – przede wszystkim – uznanymi dziełami. Zaniedbane są osoby debiutujące, które zwykle mają bardzo duże trudności z „przebicciem się”. Dodatkowo ankietowani i ankietowane podkreślali i podkreślały, że w sztuce dla dzieci i młodzieży brakuje przemyślanej, ciekawej i skutecznej promocji dzieł wysokiej jakości.

Dostępność kultury

21 wskazań

Trudności w dostępie do kultury wynikają według opinii osób badanych głównie z wysokich cen biletów i książek. Nie wszystkie biblioteki mogą pozwolić sobie na kupowanie nowości, placówki edukacyjne korzystają z działalności kulturalnej jedynie do tego stopnia, który może być opłacany przez rodziców. Ankietowani i ankietowane zwrócili i zwróciły uwagę także na dysproporcje w dostępie do kultury

w mniejszych i większych miejscowościach. Dodatkowo zauważyli i zauważyły, że duże instytucje kultury niechętnie wychodzą ze swoimi działaniami poza własne siedziby (np. do szkół czy mniejszych miejscowości).

Kondycja psychiczna młodych

20 wskazań

Część z badanych wskazywała na niepokojący stan kondycji psychicznej młodych – zmęczenie obowiązkami szkolnymi, trudną sytuację rodzinną, niski nastrój lub depresję. W obliczu takich wyzwań dnia codziennego trudno oczekiwać, że będą zainteresowani dodatkowymi zajęciami proponowanymi przez pedagogów i pedagogiki czy opiekunów i opiekunki.

Niska jakość sztuki

18 wskazań

W przypadku jakości sztuki ankietowani i ankietowane odnosili i odnosiły się zarówno do sztuki dla dzieci i młodzieży, jak i sztuki w ogóle. Łączyli i łączyły to z popularnością łatwej rozrywki i brakiem kompetencji kulturowych. Niektóre osoby wskazywały na niskie kompetencje osób tworzących sztukę – odnosili się tutaj głównie do środowiska sztuki dla dzieci i młodzieży.

Nadkonsumpcja i duża konkurencja

16 wskazań

Rosnąca współcześnie liczba propozycji dotyczących tego, jak spędzić czas, jaki rodzaj rozrywki lub sztuki wybrać lub czym się kierować przy tym wyborze, sprawia, że każda książka lub działanie musi „walczyć o uwagę” z ogromną liczbą konkurentów. Badani i badane to zauważają i wskazują, że trudno jest wypromować swoją propozycję (dotyczy to szczególnie debiutujących w środowisku osób).

Zainteresowanie technologią

12 wskazań

Niektóre osoby badane widziały zainteresowanie młodych technologią jako duże utrudnienie w zainteresowaniu ich sztuką, wprost wskazywały na „uzależnienia cyfrowe” u dzieci i młodzieży.

Brak przestrzeni na działania

12 wskazań

Brak przestrzeni na działania to bariera, na którą wskazywały głównie osoby związane ze sztukami performatywnymi. Podkreślały, że nie dysponują miejscami, w których mogłyby wystawić spektakl,

zrealizować spotkanie z widownią. Takie możliwości zwykle łączą się z partnerstwami z konkretnymi instytucjami lub wypracowanymi sieciami kontaktów.

Brak podmiotowego traktowania dzieci i młodzieży

9 wskazań

Ankietowani i ankietowane wskazywali i wskazywały na trudność związaną z brakiem podmiotowego traktowania młodych, podkreślając, że sztuka dla dzieci i młodzieży musi traktować swoich odbiorców i odbiorczynie poważnie – tylko wtedy ma sens. Łącząc to z niskim statusem tego obszaru, powtarzali tezę o jej infantylizacji, a także silnym przekonaniu niektórych twórców i twórczyń o jedynej właściwej formie sztuki.

Niedostępność dla osób z niepełnosprawnościami

7 wskazań

Bariera związana z niedostępnością dla osób z niepełnosprawnościami była wskazywana głównie przez osoby związane ze sztukami performatywnymi (które – jak wskazuje analiza pozostałych pytań – są też bardziej zainteresowane rozwijaniem wiedzy na temat potrzeb tych osób oraz pracują z nimi na co dzień). Badani i badane zauważyli i zauważyły, że część sztuki nie może być doświadczana przez osoby z niepełnosprawnościami. Wiązali to m.in. z brakiem otwartości instytucji lub niskimi kompetencjami osób tworzących i produkujących sztukę dla dzieci i młodzieży.

Przekonanie, że sztuka ma edukować

5 wskazań

Niektórzy ankietowani i ankietowane wskazywali i wskazywały, że barierą w ich codziennej pracy jest fakt, że część osób w branży jest przekonana, że sztuka dla dzieci i młodzieży ma uczyć/pouczać publiczność. Osoby ankietowane zauważały, że jest to postawa podzielana także przez nauczycieli i nauczycielki. Codzienną pracę utrudnia im także dychotomiczne myślenie o sztuce dla młodych jako obszarze edukacji lub rozrywki – nie pozostawia ono bowiem miejsca na eksperyment i refleksję.

Wypalenie zawodowe

5 wskazań

Wypalenie zawodowe często wskazywane było w połączeniu z niskimi zarobkami lub niskim standardem pracy w kulturze. Osoby badane łączyły je także z obciążeniem zbyt wieloma obowiązkami oraz konsekwencjami związanymi z niskim statusem sztuki dla młodych – frustracją, ograniczoną sprawczością.

Zainteresowanie określonymi grupami odbiorczymi

Odpowiadając na pytanie o to, jakie grupy odbiorcze interesują ich najbardziej w codziennej pracy, badani i badane mogli i mogły wybrać więcej niż jedną odpowiedź. Wiele osób skorzystało z tej możliwości – średnio zaznaczano między dwie a trzy odpowiedzi. **Osoby biorące udział w badaniu pracują zatem ze zróżnicowaną publicznością – potwierdza to również powyższa analiza wskazanych przez nich trudności.**

Jakie grupy odbiorcze najbardziej interesują Cię w Twojej pracy?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
bezpośrednio dzieci i młodzież	326	81,7%
klasy i grupy szkolne	131	32,8%
rodziny, grupy wielopokoleniowe	203	50,9%
dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami	103	25,8%
osoby ze środowiska sztuki dla dzieci i młodzieży	100	25,1%
nauczyciele/nauczycielki (od przedszkola do szkół ponadpodstawowych)	143	35,8%
Ogółem	1006	252,1%

Tabela 26; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Nie jest zaskoczeniem, że najczęściej wybieraną odpowiedzią ankietowanych była ta wskazująca na **bezpośrednią pracę z dziećmi i młodzieżą – odpowiedziało tak prawie 82% badanych**. Połowa ankietowanych (51%) wskazała na rodziny i grupy wielopokoleniowe. Następne w kolejności były: nauczyciele i nauczycielki (prawie 36%), klasy i grupy szkolne (33%) oraz osoby z branży (25%).

Jakie grupy odbiorcze najbardziej interesują Cię w Twojej pracy?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
bezpośrednio dzieci i młodzież	78,8%	80,2%	91,4%
klasy i grupy szkolne	36,5%	29,2%	35,7%
rodziny, grupy wielopokoleniowe	56,2%	45,3%	55,7%

dzieci i młodzież z niepełnosprawnościami	34,3%	16,1%	35,7%
osoby ze środowiska sztuki dla dzieci i młodzieży	21,2%	22,4%	40,0%
nauczyciele/nauczycielki (od przedszkola do szkół ponadpodstawowych)	32,8%	39,6%	31,4%

Tabela 27; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

Przyjrzyjmy się, jak na przedstawione wyżej odpowiedzi wpływa to, czy badani i badane związani i związane są z literaturą czy sztukami performatywnymi. Zauważyliśmy dwie wyróżniające się prawidłowości:

- **Osoby związane wyłącznie z literaturą rzadziej niż te związane ze sztukami performatywnymi lub oboma dziedzinami sztuki deklarują zainteresowanie pracą z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami.** Średnie zainteresowanie pracy z tą grupą wynosi 26%, natomiast wśród osób związanych z literaturą jedynie 16%. Warto dalej przyglądać się zainteresowaniu tematem dostępności, który dopiero niedawno stał się wymogiem i wciąż jest kategorią plasującą się wysoko w trendach organizacyjnych.
- **Grupa odbiorcza obejmująca osoby pracujące w środowisku sztuki dla dzieci i młodzieży jest najbardziej atrakcyjna dla osób pracujących interdyscyplinarnie** – zarówno w literaturze, jak i sztukach performatywnych (średnia dla wszystkich to 25%, a osoby działające interdyscyplinarne deklarują zainteresowanie na poziomie 40%). Taki wynik może być wyjaśniany dużą potrzebą współpracy i wymiany doświadczeń, którą przejawiają osoby pracujące w więcej niż jednej dziedzinie sztuki. Dodatkowo specyfika ich pracy polega na zawiązywaniu partnerstw i sojuszy, wymaga sieciowania.

Kiedy natomiast przyjrzymy się temu, jak odpowiedzi rozkładały się w gronie osób pracujących tylko dla dzieci i młodzieży oraz tych, które pracują także dla dorosłych odbiorców zauważymy, że:

- Zachodzą istotne różnice we wskazaniach na zainteresowanie pracą z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami. **Co ciekawe, wśród osób pracujących jedynie z młodymi, czyli tych, które potencjalnie najbardziej znają i skupiają się na potrzebach tych odbiorców,**

występuje mniejsze niż średnia zainteresowanie pracą z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami (średnia wynosi 25%, a w tej grupie jedynie 15%) . To może sugerować, że część osób pracujących z dziećmi i młodzieżą postrzega siebie jako osoby wyspecjalizowane, znające potrzeby młodych ludzi i tylko częściowo otwarte na rozwój w tym temacie (potwierdza to także analiza odpowiedzi na pytanie o bariery w codziennej pracy).

- **Osoby pracujące jedynie z dziećmi i młodzieżą są ponadprzeciętnie zainteresowane pracą z nauczycielami i nauczycielkami** (średnia dla ogółu wynosi 36%, a dla tej grupy 46%).

Z jednej strony jest to przewidywalna obserwacja: osoby pracujące z dziećmi muszą przecież współpracować z pedagogami i pedagożkami. Z drugiej jednak strony pokazuje to, że **współpraca z nauczycielami i nauczycielkami w dużej mierze sprowadza się do pośredniczenia w „dostarczeniu” sztuki młodym odbiorcom, a nie rozwój kompetencji pedagogów i pedagożek, wspieranie ich pracy.**

Zainteresowanie określonymi grupami wiekowymi – w odniesieniu do odbiorców dziecięcych i młodzieżowych

Analiza odpowiedzi na pytanie o grupy wiekowe odbiorców dziecięcych i młodzieżowych, które interesują ankietowanych i ankietowane, najbardziej pozwala stwierdzić, że **osoby te pracują z/ interesują się wieloma grupami wiekowymi młodej publiczności**. Osoby wybierały średnio 3 z 6 możliwych odpowiedzi.

Jakie grupy wśród odbiorców dziecięcych/młodzieżowych interesują Cię najbardziej?		
	Odpowiedzi (n)	Procent obserwacji
grupa 0-3	113	28,3%
grupa 4-6	224	56,1%
grupa 7-9	265	66,4%
grupa 10-12	248	62,2%
grupa 13-15	202	50,6%
grupa 16-18	153	38,3%
Ogółem	1205	302,0%

Tabela 28; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru

Przynajmniej co trzecia osoba badana wybierała każdą odpowiedź. **Najmniej „popularna” okazała się najmłodsza grupa „najmłodszy”,** czyli dzieci do 3 roku życia – tę odpowiedź wybrało 28% ankietowanych. Wśród mniej licznych odpowiedzi znalazła się ta wskazująca na najstarszą – młodzieżową grupę w wieku 16-18 lat (38%). Poza tymi skrajnymi grupami wiekowymi inne wybierane były bardzo często – przez przynajmniej połowę badanych. **Najczęściej: grupa wiekowa 7-9 lat (66%);** następnie 10-12 lat (62%), 4-6 lat (56%) oraz 13-15 lat (51%).

Jakie grupy wśród odbiorców dziecięcych/młodzieżowych interesują Cię najbardziej?			
	sztuki perf.	literatura	zarówno sztuki perf., jak i literatura
grupa 0-3	32,8%	22,9%	34,3%
grupa 4-6	54,0%	60,4%	48,6%
grupa 7-9	58,4%	72,9%	64,3%
grupa 10-12	54,0%	66,1%	67,1%
grupa 13-15	58,4%	39,6%	65,7%
grupa 16-18	46,0%	26,0%	57,1%

Tabela 29; n=399; pytanie wielokrotnego wyboru; tabela krzyżowa

Spójrzmy, czy odpowiedzi badanych były w jakiś sposób uwarunkowane tym, w jakiej dziedzinie sztuki pracują. Warto zwrócić uwagę na różnice między badanymi związanymi z literaturą a tymi, którzy pracują także ze sztukami performatywnymi.

- Osoby związane wyłącznie z literaturą są mniej zainteresowane pracą z dwiema najstarszymi grupami wiekowymi. Zainteresowanie pracą z młodymi w wieku 13-15 lat deklaruje 40% osób z literatury (ogółem: 51%), a w wieku 16-18 lat: 26% (ogółem: 38%).
- Zdecydowanie większe zainteresowanie wspomnianymi starszymi grupami wiekowymi młodych odbiorców widać wśród osób pracujących zarówno w literaturze, jak i sztukach performatywnych. W przypadku grupy wiekowej 13-15 lat zainteresowanie deklaruje aż 66% osób działających interdyscyplinarnie (ogółem: 51%), a grupą 16-18 lat 57% (ogółem: 38%).

Widać zatem, że osoby związane z literaturą preferują pracę z młodszymi grupami, natomiast osoby pracujące w obu opisywanych dziedzinach sztuki – ze starszymi grupami wiekowymi.

Podsumowanie

W podsumowaniu prezentujemy wybór najciekawszych wyników badania.

- Osoby pracujące w dziedzinie literatury dla dzieci i młodzieży co do zasady mają mniej zróżnicowany model pracy niż osoby pracujące w sztukach performatywnych (mniej różnych rodzajów zadań, łączenia funkcji i ról).
- Osoby pracujące w dziedzinie sztuk performatywnych oraz obu dziedzinach uwzględnianych w badaniu częściej niż te pracujące w literaturze zajmują się sztuką dedykowaną zarówno młodemu, jak i dojrzałemu odbiorcy.
- Osoby pracujące w dziedzinie literatury rzadziej niż inni pracują także w innych dziedzinach sztuki.
- Wiele osób, które zaczęły pracować w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży, nie miało takiego planu od początku swojej kariery zawodowej. Najbardziej rozpowszechnione motywacje do rozpoczęcia pracy w tym obszarze zamykały się w następujących trzech stwierdzeniach: 1) „po prostu byłem/byłam zainteresowany/zainteresowana tym tematem”; 2) „trafiłem/trafiłam w środowisko osób, które się tym zajmowały”; 3) „to był zbieg okoliczności/przypadek w ścieżce edukacyjnej/zawodowej”.
- Osoby związane ze sztukami performatywnymi rzadziej niż reszta wskazywały, że po prostu były zainteresowane tematem sztuki dla dzieci i młodzieży. Osoby te często zaś deklarowały, że to trafienie w środowisko osób, które zajmowały się już sztuką dla młodych, było decydujące. Dodatkowo dla tych osób częściej niż dla tych związanych z literaturą ważna była inspiracja pochodząca od kogoś tworzącego sztukę dla dzieci i młodzieży.
- Najbardziej popularne motywacje związane z pracą w obszarze sztuki dla dzieci i młodzieży można podsumować następującymi stwierdzeniami: 1) „Sztuka rozwija u dzieci i młodzieży kreatywność, wrażliwość oraz wiedzę o świecie. To dla mnie ważne, żeby stwarzać dla nich takie możliwości”; 2) „To ważne, żeby dzieci miały kontakt ze sztuką, doświadczały jej od najmłodszych lat”; 3) „Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży”;

4) „Sztuki dla dzieci i młodzieży nie traktuje się wystarczająco poważnie. Zależy mi, żeby jej status był wyższy”.

- Przekonania „Poprzez sztukę chcę stwarzać okazje do tego, by ludzie się ze sobą spotykali, poznawali i spędzali czas” oraz „W sztuce dla dzieci można rozwijać eksperymentalne formy wyrazu. To dla mnie ciekawy obszar pracy” są zdecydowanie ważniejsze dla osób związanych ze sztukami performatywnymi niż tych związanych z literaturą.
- Deklaracja „Chcę popularyzować wysokiej jakości sztukę dla dzieci i młodzieży” jest ważniejsza dla osób związanych z literaturą niż dla pozostałych badanych.
- Osoby, które pracują w obu dziedzinach sztuki, rzadziej zwracają uwagę na problem niskiego statusu sztuki dla dziecka niż osoby pracujące wyłącznie w jednej dziedzinie.
- Osoby badane, które mają najmniejsze doświadczenie zawodowe (najkrótszy staż pracy), zdecydowanie częściej niż inni deklarowały, że „[chcą] umożliwić odbiorcom czerpanie przyjemności z obcowania ze sztuką”.
- Osoby związane z literaturą (częściej niż pozostali badani i badane) w codziennej pracy chciałyby szczególnie rozwijać tematy związane z działaniami promocyjnymi, marketingowymi i komunikacyjnymi w obszarze kultury. Rzadziej niż inni interesują się natomiast: 1) dostępnością, neuroróżnorodnością, projektowaniem uniwersalnym; 2) pracą z ciałem i ruchem; 3) wielozmysłowością, sensoryką.
- Osoby związane ze sztukami performatywnymi częściej niż inne interesują się obszarami związanymi z wiedzą na temat pracy z grupą, rozwojem własnych umiejętności interpersonalnych.
- Biorące udział w badaniu kobiety częściej niż mężczyźni deklarowały zainteresowanie tematami: 1) dostępności, neuroróżnorodności, projektowania uniwersalnego; 2) wiedzy na temat pracy z grupą, rozwoju własnych umiejętności interpersonalnych; 3) pracy z ciałem i ruchem.
- Biorący udział w badaniu mężczyźni częściej niż kobiety deklarowali zainteresowanie tematami: 1) interaktywności, wykorzystania nowych technologii w sztuce; 2) istotnymi kwestiami społecznymi (rasizm, ekologia, feminizm, wojna itd).
- Osoby o najdłuższym stażu pracy były zdecydowanie mniej zainteresowane niż inne grupy

następującymi tematami: 1) dostępność, neuroróżnorodność; 2) praca z ciałem;
3) wielozmysłowość, sensoryka; 4) dobrostan, odpoczynek.

- Grupa najmniej doświadczonych osób była zdecydowanie najbardziej zainteresowana tematem promocji, marketingu i komunikacją w obszarze kultury.
- Osoby pracujące w dziedzinie literatury najbardziej zainteresowane są pracą z młodszymi grupami publiczności, natomiast osoby pracujące w obu opisywanych dziedzinach sztuki – ze starszymi grupami wiekowymi.
- Zainteresowanie pracą z dziećmi i młodzieżą z niepełnosprawnościami jest najmniejsze wśród osób związanych z literaturą, a także wśród osób, które na co dzień pracują jedynie z młodymi odbiorcami.
- Trzy najważniejsze bariery w pracy w obszarze sztuki i młodzieży dotyczą: 1) niskiego statusu tej sztuki; 2) trudności finansowych i budżetowych; 3) niskiego standardu pracy w kulturze,

dr Katarzyna Chajbos-Walczak

Doktora socjologii (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu); od 15 lat realizuje badania jakościowe i ilościowe na zlecenia instytucji kultury, samorządów, organizacji pozarządowych czy firm. Poza badaniami jej doświadczenie współpracy z podmiotami kultury obejmuje także m.in. koordynację Poznańskiego Programu Edukacji Kulturowej (w latach 2019-2021) czy prowadzenie procesu aktualizacji Poznańskiego Programu dla Kultury na lata 2024-2028. Jest autorką szkoleń i warsztatów na temat partycypacyjnego uczestnictwa w kulturze i realizowania badań w tym obszarze. Prowadzi badania także w zakresie dostępności produktów i usług w ofercie podmiotów edukacji, kultury i firm (konsultantka w programie Dostępny Design). Poprzez dostarczanie szczegółowej wiedzy, a także za pomocą facylitacji (warsztaty, spotkania) wspiera firmy, podmioty i instytucje w rozwijaniu innowacji i poprawianiu doświadczeń osób użytkujących. Naukowo zajmuje się tematyką emocji (doktorat na temat wstydu) i ich znaczenia w codziennym funkcjonowaniu większych grup.

dr Zofia Małkowicz

Doktora socjologii (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu) z przeszłością artystyczną (edukacja artystyczna / rzeźba – Uniwersytet Artystyczny im. Magdaleny Abakanowicz w Poznaniu) i humanistyczną (media interaktywne – UAM). Pracuje jako badaczka, facylitorka i edukatorka. Od prawie dekady współpracuje z podmiotami z obszaru kultury, edukacji i biznesu w zakresie badań służących rozwijaniu innowacji oraz relacji z grupami odbiorczymi. W pracy badawczej wykorzystuje zarówno metody ilościowe, jak i jakościowe. Realizuje badania, które pozwalają zrozumieć szeroką perspektywę (systemową, społeczno-kulturową, rynkową), a także poznać jednostkowe doświadczenia i potrzeby osób użytkujących. W latach 2010-2020 tworzyła i realizowała także programy oraz działania edukacyjne na zlecenie poznańskich instytucji kultury. Wykorzystuje doświadczenie artystyczne i edukacyjne do tego, by w pracy badawczej budować porozumienie z różnorodnymi grupami społecznymi. Specjalizuje się w prowadzeniu badań z udziałem dzieci, młodzieży oraz osób ze szczególnymi potrzebami. Naukowo zajmuje się problematyką interdyscyplinarności, socjologii sztuki oraz nauki, a także innowacyjnymi metodami badawczymi.

Autorki

dr Katarzyna Chajbos-Walczak
dr Zofia Małkowicz

www.chajbosmalikowicz.com

Współpraca koncepcyjna

dr Anna Maria Czernow
Joanna Żygowska

Redakcja i korekta

Agata Chwirot

Skład

Marcin Skrzypczak